

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

TIINA BRAXENHOLM-JOKINEN

Henkilötietojen käsittelyn läpinäky- vyys käytännössä

Case: Henkilöstöalan yritys X

LIIKETALouden TUTKINTO-OHJELMA
2026

TIIVISTELMÄ

Braxenholm-Jokinen, Tiina: Henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyys käytännössä – Case: Henkilöstöalan yritys X
Opinnäytetyö, AMK
Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2026
Sivumäärä: 85

Henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyys on yksi henkilötietojen käsittelyn periaatteista, jota tulee noudattaa koko henkilötiedon elinkaaren ajan. Tietosuojalainsäädäntö asettaa selkeät vaatimukset henkilötietojen käsittelystä informoinnille ja viranomaisohjeistukset täydentävät lain vaatimuksia. Informoinnin tulee olla oikea-aikaista, ajantasaista, helposti saatavaa ja ymmärrettävää.

Opinnäytetyössä tutkittiin saavatko toimeksiantajayrityksen vuokratyöntekijät ja työnhakijat läpinäkyvästi ja lainmukaisesti ajantasaista tietoa henkilötietojensa käsittelystä. Tämän ratkaisemiseksi opinnäytetyössä tutkittiin lainopin menetelmin henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyttä ohjaavaa lainsäädäntöä, viranomaisohjeita, oikeuskäytäntöä ja oikeuskirjallisuutta. Teoriaa peilattiin toimeksiantajayrityksen tietosuojakäytäntöihin, tietosuojaselosteisiin sekä eväskäytäntöihin.

Tutkimusmenetelminä käytettiin lisäksi dokumenttianalyysiä, jossa teorian osa-alueet kategorisoitiin eri teemoihin ja näiden avulla haettiin saatavilla olevasta dokumentaatiosta vastauksia, toteutuuko henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyys toimeksiantajayrityksessä tietosuojalainsäädännön vaatimalla tavalla. Dokumenttianalyysin tueksi toteutettiin neljä teemahaastattelua toimeksiantajayrityksen vuokratyöntekijöiden ja työnhakijoiden henkilötietojen käsittelyyn osallistuvalla henkilöstöllä. Haastatteluiden vastaukset yhtenäistettiin saman teemoittelun avulla kuin dokumenttianalyysissä.

Tutkimustulosten perusteella todettiin, että toimeksiantajayrityksen vuokratyöntekijöitä ja työnhakijoita koskevaa informointivelvoitetta on pyritty toteuttamaan järjestelmällisesti sekä dokumentaation että käytännön prosessien tasolla. Tietoa on saatavilla useasta paikasta ja informoinnin ymmärrettävyyttä on pyritty selkeyttämään mahdollisimman paljon. Tutkimuksessa tunnistettiin kuitenkin joitain informointiin liittyviä kehityskohteita, jotka koskevat erityisesti informoinnin rakennetta ja täsmällisyyttä.

Avainsanat: Henkilötietojen käsittely, EU:n yleinen tietosuoja-asetus, läpinäkyvyys, tietosuoja, tietosuojakäytännöt, tietosuojainformointi, informointivelvollisuus, tietosuojaseloste

Muut tiedot (salassapidettävät liitteet):

Opinnäytetyön liitteet 1–5 ja osa lähteistä ovat salassa pidettäviä ja ne on poistettu tutkimuksen julkisesta versiosta. Salassapidon peruste on julkisuuslain (621/1999) 24 §, kohta 20, yrityksen liike- tai ammattisalaisuus sekä kohta 21, yrityksen teknologista taikka muuta kehittämistyötä ja niiden arviointia koskevat tiedot. Salassapitoaika on viisitoista (15) vuotta, 12.04.2041 saakka.

ABSTRACT

Braxenholm-Jokinen, Tiina: Transparency of Personal Data Processing in Practice - Case: HR Services Company X

Bachelor's thesis

Business Administration

April 2026

Number of pages: 85

Transparency in the processing of personal data is one of the personal data processing principles that must be observed throughout the entire lifecycle of personal data. Data protection legislation sets clear requirements for providing information regarding the processing of personal data, and official guidelines supplement these legal requirements. The information provided must be timely, up-to-date, easily accessible and understandable.

This thesis examined whether the company's temporary workers and job seekers receive up-to-date information about the processing of their personal data in a transparent and legally compliant manner. To address this, the thesis used legal dogmatics method to examine the legislation, official guidelines, case law and legal literature governing the transparency of personal data processing. The theory was compared with the company's data protection policies, privacy statements and cookie policies.

Document analysis was also used as a research method. The theoretical areas were categorized into different themes, and these were used to search for the available documentation for answers as to whether the transparency of personal data processing at the company is implemented in accordance with the requirements of data protection legislation. To support the document analysis, four thematic interviews were conducted with the company's personnel. The interview responses were synthesized using the same thematic categorization as in the document analysis.

Based on the results, it was concluded that efforts have been made to systematically implement the obligation to provide information to the company's temporary workers and job seekers, both in terms of documentation and practical processes. Information is available from multiple sources, and efforts have been made to clarify the information as much as possible. However, the study identified some areas for improvement regarding information provision, particularly concerning the structure and precision of the information.

Keywords: Processing of personal data, GDPR, transparency, privacy, data protection, privacy policy, privacy notice, obligation of transparency

Miscellaneous (Confidential information):

Attachments 1-5 and some of the references shall be kept secret, and they have been removed from the public thesis. Criterion of confidentiality section 24 (20) of the public act (621/1999), corporate or professional secret and section 24 (21) technological or other development project and their evaluation. Fifteen (15) years in secrecy, secrecy ends 12.04.2041.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 TUTKIMUSASETELMA	9
2.1 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymys	9
2.2 Toimeksiantaja	11
2.3 Opinnäytetyön tietoperusta	11
2.4 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät	13
3 HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYN LÄPINÄKYVYYS TIETOSUOJA- ASETUKSEN NÄKÖKULMASTA.....	16
3.1 Läpinäkyvyyden periaate	16
3.2 Rekisterinpitäjän informointivelvollisuus käytännössä	17
3.2.1 Informoinnin laatuvaatimukset ja saatavuus	18
3.2.2 Informoinnin ymmärrettävyys.....	19
3.2.3 Informoinnin ajantasaisuus ja maksuttomuus	20
3.3 Henkilötietojen käsittelystä informointi tapauksissa, joissa henkilötiedot saadaan rekisteröidyltä itseltään	21
3.3.1 Informoinnin ajankohta ja yleiset huomiot.....	21
3.3.2 Rekisteröidylle toimitettavat tiedot	22
3.3.3 Rekisteröidyn oikeudet ja niiden toteuttaminen	24
3.3.4 Eryistä tilanteet henkilötietojen käsittelyssä	26
3.4 Henkilötietojen käsittelystä informointi, kun henkilötietoja ei ole saatu rekisteröidyltä itseltään	27
3.4.1 Poikkeukset tietosuoja-asetuksen 13 artiklaan	28
3.4.2 Informoinnin ajankohta	28
3.4.3 Käsittely muihin tarkoituksiin ja poikkeukset informointivelvoitteeseen	29
3.5 Rekisteröidyn informointi henkilötietojen tietoturvaloukkauksen yhteydessä	30
3.5.1 Tietoturvaloukkauksen määritelmä	30
3.5.2 Ilmoitusvelvollisuus viranomaiselle ja rekisteröidylle.....	31
3.5.3 Ilmoituksen sisältö ja toteuttamistapa	32
3.5.4 Poikkeukset ilmoitusvelvollisuuteen.....	33
4 HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYN LÄPINÄKYVYYS MUUSSA LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ	34
4.1 Laki yksityisyyden suojasta työelämässä ja läpinäkyvyyden velvoitteet	34
4.2 Laki sähköisen viestinnän palveluista ja läpinäkyvyys.....	36
4.3 EU:n tekoälyasetus ja läpinäkyvyyden periaate	38

5 HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYN LÄPINÄKYVYYDESTÄ VIRANOMAISRAKKAISUISSA JA OIKEUSKÄYTÄNNÖSSÄ.....	40
5.1 Henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyttä valvovat viranomaiset	40
5.2 Henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyttä koskevat viranomaisratkaisut ja oikeuskäytäntö.....	42
5.2.1 Tietosuojavaltuutetun läpinäkyvyyttä koskevat ratkaisut.....	42
5.2.2 Läpinäkyvyyteen liittyvät ratkaisut eri oikeusasteissa	44
6 MAHDOLLISTEN LAINSÄÄDÄNTÖMUUTOSTEN VAIKUTUKSET LÄPINÄKYVYYDEN TOTEUTTAMISEEN	45
6.1 Digitaalisen koontiasetusehdotuksen vaikutukset tietosuoja-asetukseen	45
6.2 Digitaalisen koontiasetusehdotuksen vaikutukset tekoälyasetukseen	47
7 HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYN LÄPINÄKYVYYDEN TOTEUTUMINEN TOIMEKSIANTAJAYRITYKSESSÄ	48
7.1 Tutkimusaineiston kuvaus	48
7.2 Läpinäkyvyyden toteutuminen tietosuoja-asetuksen näkökulmasta ...	49
7.2.1 Informoinnin laatu, saatavuus ja saavutettavuus	49
7.2.2 Informoinnin ymmärrettävyys.....	50
7.2.3 Informoinnin ajantasaisuus	51
7.3 Informoinnin toteutuminen tilanteissa, joissa tiedot saadaan rekisteröidyltä itseltään	53
7.3.1 Vuokratyöntekijöille ja työnhakijoille annettavat tiedot	54
7.3.2 Informoinnin toteutuminen rekisteröidyn oikeuksien osalta.....	56
7.4 Informoinnin toteutuminen tilanteissa, joissa tietoja ei saada rekisteröidyltä itseltään	58
7.5 Informoinnin toteutuminen tilanteissa, joissa henkilötietoihin kohdistuu tietoturvaloukkaus.....	58
7.6 Läpinäkyvyyden toteutuminen muun lainsäädännön näkökulmasta ...	60
7.6.1 Yksityisyydensuojasta työelämässä annetun lain mukaisten läpinäkyvyysvelvoitteiden toteutuminen	60
7.6.2 Sähköisen viestinnän palvelut ja läpinäkyvyyden toteutuminen .	61
7.6.3 EU:n tekoälyasetuksen läpinäkyvyysvelvoitteiden toteutuminen	63
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	63
9 POHDINTA	65
LÄHTEET	69
LIITE 1: TIETOSUOJASELOSTE: VUOKRATYÖNTEKIJÄT (SALATTU)....	73
LIITE 2: TIETOSUOJASELOSTE: TYÖKYVYN HALLINTA (SALATTU)	74
LIITE 3: TIETOSUOJASELOSTE: TYÖNHAKIJAT (SALATTU)	75
LIITE 4: TIETOSUOJASELOSTE: ASIAKASPALVELU (SALATTU).....	76

LIITE 5: TIETOSUOJASELOSTE: TOIMITILOJEN VALVONTAREKISTERI (SALATTU).....	77
LIITE 6: HAASTATTELUKYSYMYKSET	78
LIITE 7: TIETOSUOJA-ASETUKSEEN LIITTYVÄT TEEMOITTELUN KATEGORIAT.....	81
LIITE 8: MUUHUN LAINSÄÄDÄNTÖÖN LIITTYVÄT TEEMOITTELUN KATEGORIAT.....	84
LIITE 9: LÄPINÄKYVYYDEN TOTEUTUMISEN KEHITYSKOhteet	85

1 JOHDANTO

Henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyys on yksi Euroopan unionin (EU) yleisen tietosuoja-asetuksen henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista ja sillä on keskeinen merkitys rekisteröityjen oikeuksien toteutumisessa (TSA 2016/679, 5 art. 1 k., 12 art. 1 k.). Läpinäkyvydellä tarkoitetaan sitä, että rekisteröidyille eli henkilöille, joiden henkilötietoja käsitellään, on oltava selkeää, miten ja missä määrin heitä koskevia henkilötietoja kerätään ja käytetään sekä kuka niitä käsittelee ja mihin tarkoitukseen. Tietojen tulee olla helposti saatavilla ymmärrettävässä muodossa ja niiden tulee sisältää muun muassa tiedot henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä riskeistä, suojatoimista ja rekisteröityjen oikeuksista sekä siitä, miten oikeuksia voidaan käyttää (TSA 2016/679, johdanto-osan kappale 39; 12 art. 1 k.).

Opinnäytetyön aiheena on henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyden toteutuminen käytännössä henkilöstöalan yrityksessä X. Aihe valikoitui toimeksiantajayrityksen tietosuojan maturiteetin kehittämistarpeesta, jossa ajankohtaisena tavoitteena on varmistaa henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyden toteutuminen käytännössä. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyys toteutuu toimeksiantajayrityksessä sekä esittää kehitysehdotuksia läpinäkyvyyden parantamiseksi.

Edellä kuvattu sääntelykehys sekä lisääntynyt viranomaisvalvonta tekevät henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyydestä ajankohtaisen tutkimuskohteen. Läpinäkyvyyden toteutumista on arvioitu useissa viranomaisratkaisuihin, joissa on käsitelty sekä asianmukaisia menettelytapoja että läpinäkyvyyden puutteita (KHO:2022:131; KHO:2023:81; TSV/4/2018; TSV 3818/161/2020; TSV/301/2022; TSV/220/2023; TSV/12501/2024). Nämä ratkaisut osoittavat, että läpinäkyvyysvelvoitteen käytännön toteuttamiseen liittyy tulkinallisia haasteita.

Euroopan tietosuojaneuvosto (EDPB) on käynnistänyt läpinäkyvyysvelvoitteen toteutumisen arviointiin liittyvän toimenpiteen vuodelle 2026. Vuosittaisilla selvitystoimenpiteillä on tarkoitus edistää yhdenmukaista valvontaa ja yhteistyötä EU-alueella. Tänä vuonna (2026) kahdenkymmenenviiden maan tietosuojaviranomaiset selvittävät yhteistyössä, miten läpinäkyvyyden ja avoimuuden velvoitteet toteutuvat organisaatioiden henkilötietojen käsittelyssä. Selvityksen tulokset kootaan yhteen ja niiden perusteella voidaan ryhtyä jatkotoimiin EU-tasolla ja kansallisesti. Tulokset ovat saatavilla vuoden 2027 alussa. (Tietosuojavaltuutetun toimisto, 19.3.2026, k. Uutiset.)

Aihe on ajankohtainen myös lainsäädäntömuutosten näkökulmasta. EU:n tekoälyasetuksessa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä 2024/1689) säädetään tietosuojasetusta vastaavista läpinäkyvyyttä koskevista velvoitteista (Tekoälyasetus 2024/1689, 26 art. 7 k., 26 art. 11 k., 50 art., 86 art.; TSA 2016/679, 12 art.). Lisäksi Euroopan komissio on antanut kaksi digitaalialan koontiasetusehdotusta (2025/0359(COD); 2025/0360(COD)), joissa ehdotetaan muutoksia tietosuojasetukseen ja tekoälyasetukseen. Sääntelyn kehitys laajentaa läpinäkyvyyden merkitystä myös tulevaisuudessa.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelminä käytettiin lainoppia ja empiiristä oikeustutkimusta. Lainopillisen menetelmän avulla tarkasteltiin voimassa olevaa oikeutta ja läpinäkyvyysvelvoitteen sisältöä. Empiirisen oikeustutkimuksen keinoin puolestaan selvitettiin lainsäädäntövelvoitteen käytännön toteutumista toimeksiantajayrityksessä. Opinnäytetyön aiheen liittyessä lainsäädäntövelvoitteen tulkintaan ja käytännön soveltamisen arviointiin sekä tutkimusmenetelmien perustuessa oikeudelliseen analyysiin, aihe on keskeinen myös oikeustradenomin opintojen kannalta.

Opinnäytetyö on rajattu koskemaan toimeksiantajayrityksen vuokratyöntekijöitä ja työnhakijoita, mutta tutkimuksessa tunnistettuja kehityskohteita voidaan hyödyntää myös muissa työnantajaorganisaatioissa. Tämä korostaa opinnäytetyön työelämälähtöisyyttä ja käytännön merkitystä. Liiketoimintänäkökulmasta aiheen merkitys korostuu henkilötietojen käsittelyn

läpinäkyvyysveloitteen asianmukaisen toteuttamisen mahdollisesti tuomana kilpailuetuna. Lisäksi henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyden puutteet tai laiminlyönnit saattavat johtaa hallinnollisiin seuraamuksiin, joista seuraamusmaksut ja mahdollinen mainehaitta vaikuttavat suoraan liiketoiminnan tuottavuuteen.

Aihe on myös henkilökohtaisesti merkityksellinen, sillä olen työskennellyt usean vuoden tietosuoja-asiantuntijana. Pysin opinnäytetyössäni hyödyntämään aiemmin hankittua osaamistani ja huomioimaan myös sen tuomat rajoitteet. Henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyysveloitteen laajempi tutkiminen syventää siten omaa osaamistani ja ymmärrystäni aiheesta.

Opinnäytetyössäni on käytetty tekoälyä kieliasun viimeistelyyn, kappalejaon selkeytykseen ja mahdollisten kirjoitusvirheiden tunnistamiseen. Edellä mainittuihin toimintoihin on käytetty Microsoftin Copilot GPT-pohjaista kielimallia. Lisäksi tiivistelmän englanninkielinen käännös on tarkastettu DeepL käännöstyökalulla, jonka avulla korjattiin mahdolliset kielioppivirheet. Kaikki opinnäytetyössäni käytetty asiasisältö, tulkinta ja johtopäätökset ovat minun kirjoittamiani ja alkuperäisiin lähteisiin on viitattu asianmukaisesti.

2 TUTKIMUSASETELMA

2.1 Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, toteutuuko henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyys toimeksiantajayrityksessä EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (TSA 2016/679) ja kansallisen lainsäädännön läpinäkyvyyteen liittyvien vaatimusten mukaisesti. Tarkoituksena on selvittää ovatko yrityksen henkilötietojen käsittelyä koskevat informointikäytännöt ajan tasalla ja toteutetaanko informointia asianmukaisesti. Toimeksiantajayritys pyrkii jatkuvasti kehittämään tietosuojan

maturiteettiaan ja osana tietosuojaan hallintomallin vuosikelloa, läpinäkyvyyden periaatteen toteutuminen on ajankohtaista.

Toimeksiantajayrityksen liiketoiminta-alue on laaja ja kattaa useita henkilötietojen käsittelyn ryhmiä. Tämän takia opinnäytetyö rajataan koskemaan vain vuokrahenkilöstön ja työnhakijoiden henkilötietojen käsittelyä ja siihen liittyvää läpinäkyvyyttä. Opinnäytetyön tutkimuskysymykseksi muodostuu: Saavatko toimeksiantajayrityksen vuokratyöntekijät ja työnhakijat läpinäkyvästi ja lainmukaisesti ajantasaisista tiedoista henkilötietojensa käsittelystä?

Tutkimus tehdään hyödyntäen toimeksiantajan nykyisiä informointikäytäntöjä (tietosuojakäytännöt, tietosuojaselosteet, evästekäytännöt) ja toimeksiantajayrityksen vastuuhenkilöiden teemahaastatteluja. Näitä peilataan lainsäädäntöön, viranomaisten ohjeistuksiin ja ratkaisuihin, oikeuskäytäntöön sekä oikeuskirjallisuuteen. Lopputuloksena toimeksiantajayritys saa käyttöönsä informointiasiakirjojen ja mahdollisten muiden kanavien konkreettiset kehityskohdet ja päivitystarpeet, jotka esitellään opinnäytetyön pohdintaosuudessa.

Aihe on ajankohtainen, sillä läpinäkyvyyden toteutumisesta on arvioitu useissa viranomaisratkaisuihin, joissa on käsitelty sekä asianmukaisia menettelytapoja että läpinäkyvyyden puutteita (KHO:2022:131; KHO:2023:81; TSV/4/2018; TSV 3818/161/2020; TSV/301/2022; TSV/220/2023; TSV/12501/2024). Nämä ratkaisut osoittavat, että läpinäkyvyysveloitteen käytännön toteuttamiseen liittyy tulkinallisia haasteita.

Aihe on ajankohtainen myös lainsäädäntömuutosten näkökulmasta. EU:n tekoälyasetuksessa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä 2024/1689) säädetään tietosuojaasetusta vastaavista läpinäkyvyyttä koskevista velvoitteista (Tekoälyasetus 2024/1689, 26 art. 7 k., 26 art. 11 k., 50 art., 86 art.; TSA 2016/679, 12 art.). Lisäksi Euroopan komissio on antanut kaksi digitaalialan koontiasetusehdotusta (2025/0359(COD); 2025/0360(COD)), joissa ehdotetaan muutoksia tietosuoja-asetukseen ja tekoälyasetukseen. Sääntelyn kehitys laajentaa läpinäkyvyyden merkitystä myös tulevaisuudessa.

Opinnäytetyön aiheen liittyessä lainsäädäntövelvoitteen tulkintaan ja käytännön soveltamisen arviointiin sekä tutkimusmenetelmien perustuessa oikeudelliseen analyysiin, aihe on keskeinen myös oikeustradenomin opintojen kannalta. Läpinäkyvyysvelvoitteen laajempi tutkiminen syventää siten omaa osaamista ja ymmärrystäni myös opintojen näkökulmasta. Opinnäytetyö on rajattu koskemaan toimeksiantajayrityksen vuokratyöntekijöitä ja työnhakijoita, mutta tutkimuksessa tunnistettuja kehityskohteita voidaan hyödyntää myös muissa työnantajaorganisaatioissa, mikä korostaa työn työelämälähtöisyyttä ja käytännön merkitystä.

2.2 Toimeksiantaja

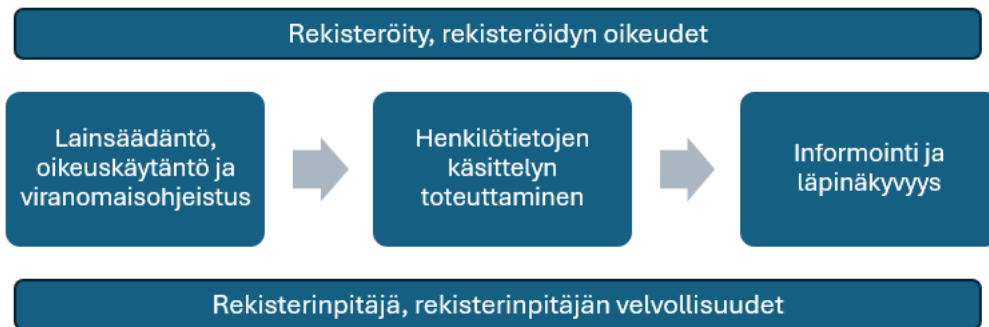
Toimeksiantajayritys toimii henkilöstöalalla, ja sen yhtiö rakenne koostuu useista eri yhtiöistä. Toimeksiantajayritys haluaa pysyä anonyyminä, joten siihen liittyviä tietoja ei täsmennetä tässä opinnäytetyössä. Toimeksiantajayrityksen toimintaa kuvataan alan yleisten, saatavilla olevien tietojen kautta.

Henkilöstöalan palveluita ovat kansallinen ja kansainvälinen rekrytointi, henkilöstövuokraus, henkilö- ja soveltuvuusarvioinnit, koulutus- ja valmennuspalvelut, suora hakupalvelut (headhunting), työllisyys ja työkyky palvelut sekä alalla on myös eri toimijoilla omaa ohjelmistokehitystä. Henkilöstöalan yritysten asiakkaita ovat eri toimialojen yritykset sekä julkinen sektori. Suurimmat henkilöstöalan toimijat työllistävät useita tuhansia henkilöitä ja työnhakijoita voi olla vuositasolla yli 100 000. (Henkilöstöala HELA, n.d.)

2.3 Opinnäytetyön tietoperusta

EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa (TSA 2016/679) on määritelmät henkilötietojen käsittelyyn liittyville käsitteille, joita myös tässä opinnäytetyössä käytetään (TSA 2016/679, 4 art.) Opinnäytetyöni keskeiset käsitteet ovat kuvattuna kuvassa 1. Keskeisiä käsitteitä ovat lainsäädäntö, oikeuskäytäntö ja viranomaisohjeet, jotka määrittävät henkilötietojen käsittelyyn ja sen

läpinäkyvyyteen liittyvät raamit ja velvollisuudet. Näitä velvollisuuksia opinnäytetyöni toimeksiantajayrityksen eli rekisterinpitäjän, tulee toteuttaa käsitellessään henkilötietoja. Rekisteröidyille tulee olla läpinäkyvää miten heitä koskevia henkilötietoja käsitellään ja läpinäkyvyys tulee toteuttaa siten, että tiedot ovat helposti saatavilla ja ymmärrettäviä. (TSA 2016/679, johdanto-osan kappale 39, 5 art. 1 k., 12 art. 1 k.)

Kuvio 1. Opinnäytetyön keskeiset käsitteet.

Keskeisin opinnäytetyöaihetta koskeva lainsäädäntö on EU:n yleinen tietosuoja-asetus (2016/679), joka ohjaa EU:n ja Euroopan talousalueella (ETA-alue) henkilötietojen käsittelyä. Kansallisesta lainsäädännöstä tietosuojalaki (1050/2018) selventää ja täydentää tietosuoja-asetuksen vaatimuksia kansallisen liikkumavaran puitteissa. Erityislaeista laki yksityisyyden suojasta työelämässä (YksTL 759/2004) sisältää säännökset henkilötietojen käsittelyyn ja työnantajan tiedonantovelvollisuuteen työsuhteen aikana ja ennen sitä. Laki sähköisen viestinnän palveluista (LSVP 917/2014) puolestaan sääntelee suoramarkkinointia sekä evästeiden käyttöä ja asettaa vaatimukset näistä tiedottamiseen sekä suostumusten hankintaan.

Opinnäytetyössä tulen käsittelemään läpinäkyvyyden toteutumista myös oikeuskäytäntöön ja viranomaisratkaisuihin peilaten. Rekisterinpitäjän informointivelvoitteeseen liittyviä tietosuojavaltuutetun ratkaisuita on julkaistu toistakymmentä (Tietosuojavaltuutetun ratkaisut Finlexissä, n.d.). Läpinäkyvyyteen liittyvistä ratkaisuista ainakin kahta on käsitelty myös korkeimmassa hallinto-oikeudessa (KHO:2023:81; KHO:2022:131).

Lainsäädännön ja oikeuskäytännön lisäksi oleellisena tietoperustana ovat viranomaisohjeistukset. Tietosuojaan toteutumista valvoo Suomessa tietosuojavaltuutetun toimisto (TSV). TSV kuten myös Euroopan tietosuojaneuvosto (EDPB) ovat antaneet ohjeistusta läpinäkyvyyden toteuttamisesta (EDPB, 2018; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d.). Lisäksi Liikenne- ja viestintävirasto Traficom valvoo sähköisen viestinnän luottamuksellisuutta ja on antanut evästeisiin ja niistä tiedottamiseen liittyvän ohjeistuksen palveluntarjoajille (Traficom, 2021).

Yllä mainittujen tietolähteiden lisäksi tietoperustana käytetään toimeksiantajayrityksen nykyisiä tietosuoja- ja evästekäytäntöjä sekä tietosuojaselosteita. Lisäksi tietoa haetaan toimeksiantajayrityksen henkilöstölle tehtävillä teema-haastatteluilla. Oikeuskirjallisuudesta haetaan puolestaan tukea oikeuskäytännölle sekä lähtökohtia mahdollisesti tarvittavien muutosten tueksi.

2.4 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmänä on lainoppi eli oikeusdogmatiikka, jossa tutkitaan voimassa olevaa oikeutta ja sen sisältöä (Hirvonen, 2011, s. 21). Lainopillisessa tutkimuksessa keskeisiä säädöksiä ja säännöksiä sekä niihin liittyviä esitöitä ja oikeuskäytäntöä käytetään analysoinnin pohjana. Lainopillinen tutkimus auttaa ratkaisemaan tutkimuskysymyksen, joka on oikeudellinen tulkintaongelma. (Rautiainen ym., 2023, kohta Lainoppi ja oikeudellisen ratkaisun teoria.)

Lisäksi tutkimusmenetelmänä käytetään empiiristä oikeustutkimusta, joka tarkastelee henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyttä käytännön tasolla. Empiirisen oikeustutkimuksen kohteena tulee olla oikeudellinen ilmiö, joka on liitettävissä oikeuden maailmaan. Empiirisessä oikeustutkimuksessa on käytettävä empiirisen tutkimuksen toteuttamistapoja tiedon hankintaan, analysointiin ja päätelmien tekemiseen. (Keinänen & Väättänen, 2016, s. 249.) Empiirisessä tutkimuksessa tietoa hankitaan järjestelmällisesti ja sitä pyritään käyttämään systemaattisesti. Koottu aineisto on opinnäytetyön ytimessä ja toimii teorian

ohella opinnäytetyön tekemisen lähtökohtana. (Keinänen & Väättänen, 2016, s. 247.) Lisäksi empiirisiä menetelmiä voidaan oikeustutkimuksessa käyttää arvioimaan ja mittaamaan jälkikäteen, kuinka lain tarkoitus on käytännössä toteutunut (Keinänen & Väättänen, 2016, s. 251).

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten tietosuoja-asetuksen ja kansallisen tietosuojalainsäädännön edellyttämä läpinäkyvyys toteutuu toimeksiantajayrityksen läpinäkyvyyteen liittyvissä käytännöissä, prosesseissa ja dokumentaatioissa. Tutkimus tuottaa siten tietoa oikeudellisen sääntelyn sisällöstä, sen soveltamisesta käytännön toimintaan sekä mahdollisista eroista lain tavoitteiden ja toimeksiantajayrityksen todellisen toiminnan välillä. Tutkimus mahdollistaa myös läpinäkyvyysveloitteen toteutumisen kriittisen arvioinnin suhteessa oikeudellisiin vaatimuksiin.

Opinnäytetyöni tutkimusote on kvalitatiivinen eli laadullinen, sillä sen tavoitteena on ymmärtää tiettyä ilmiötä syvällisesti ja kokonaisvaltaisesti, ei mitata sitä määrällisesti. Laadullisella tutkimuksella on tarkoitus parantaa, kehittää ja uudistaa tutkittavaa kohdetta. Laadullisen tutkimuksen kokonaisuus sisältää aineiston keräämisen ja sen jatkuvan analysoinnin koko opinnäytetyöprosessin ajan. (Pitkäranta, 2014, s.9, 16.)

Tapaustutkimus on hyvä lähestymistapa silloin, kun tavoitteena on tuottaa kehittämisehdotuksia yritykselle, sen osalle tai jollekin sen toiminnolle tai prosessille. Tapaustutkimus antaa tietoa käsiteltävästä asiasta ympäristössä, jossa se tapahtuu. (Ojasalo ym., 2015, s.52.) Tapaustutkimus auttaa ymmärtämään, miten henkilötietojen käsittelyyn liittyvät säännökset ja ohjeet näkyvät toimeksiantajayrityksen arjessa. Vaikka tuloksia ei voi sellaisenaan yleistää kaikkiin yrityksiin, ne voivat tarjota suuntaa ja esimerkkejä muille organisaatioille, jotka haluavat kehittää henkilötietojen käsittelynsä läpinäkyvyyttä.

Aineistonhankintamenetelmänä käytän lähtökohtaisesti dokumenttianalyysiä perustuen toimeksiantajayrityksen nykyisiin tietosuoja- ja evästekäytäntöihin, tietosuojaselosteisiin sekä muuhun läpinäkyvyyteen liittyvään dokumentaatioon. Dokumenttianalyysin avulla tarkastelen, mitä tietoja ja toimintatapoja

yrittäjien asiakirjat tuovat esiin henkilötietojen käsittelystä, ja miten ne heijastavat lainsäädännön vaatimuksia. Dokumenttianalyysiä käytetään menetelmänä, kun pyritään tekemään päätelmiä perustuen kirjalliseen aineistoon. Tavoitteena on järjestelmällisesti analysoida dokumentaatiota ja luoda selkeä ja sanallinen kuvaus tutkittavasta asiasta tai kehityskohteesta. (Ojasalo ym., 2015, s. 136.) Dokumenttianalyysin lisäksi aineisto koostuu teemahaastattelusta, joissa selvitetään toimeksiantajayrittäjien asiantuntijoiden näkemyksiä henkilötietojen käsittelystä ja sen avoimuudesta.

Aineistoa analysoidaan laadullisen sisällönanalyysin avulla. Laadullisen sisällönanalyysin avulla aineistosta etsitään toistuvia teemoja, jotka kuvaavat henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyden toteutumista tai sen puutteita. Teemoittelussa kyse on laadullisen aineiston pilkkomisesta erilaisten aihepiirien mukaan sekä näiden avulla löytää aineistosta toistuvia aihepiirejä, näkemyksiä ja merkityksiä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, k. 4.1 Yleinen kuvaus analyysin toteuttamisesta.)

Yhdistämällä lainopillisen tarkastelun, empiirisen oikeustutkimuksen sekä laadullisen tapaustutkimuksen ja dokumenttianalyysin opinnäytetyössä pyritään muodostamaan kokonaiskuva siitä, miten tietosuojalainsäädännön edellyttämä läpinäkyvyys toteutuu toimeksiantajayrityksessä. Tutkimus mahdollistaa sekä toimivien käytäntöjen tunnistamisen että läpinäkyvyyden toteuttamiseen liittyvien haasteiden analysoinnin henkilötietojen käsittelyssä ja siihen liittyvässä viestinnässä. Tutkimus tuottaa myös tietoa siitä, missä määrin toimeksiantajayrittäjien käytännöt vastaavat tietosuojalainsäädännön tavoitteita ja vaatimuksia.

3 HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYN LÄPINÄKYVYYS TIETOSUOJA-ASETUKSEN NÄKÖKULMASTA

3.1 Läpinäkyvyyden periaate

EU:n yleinen tietosuoja-asetus ohjaa EU:ssa ja ETA-alueella henkilötietojen käsittelyä. TSA sisältää henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet, joita tulee noudattaa kaikessa henkilötietojen käsittelyssä koko henkilötiedon elinkaaren ajan, käsittelyn suunnittelusta tietojen poistoon saakka (TSA 2016/679, 5 art.) TSA:ta sovelletaan sellaiseen henkilötietojen käsittelyyn, joka on osittain tai kokonaan automaattista (2016/679, 2 art. 1 k.) Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan kaikkia toimia, jotka kohdistuvat henkilötietoihin. Tällaisia toimia ovat esimerkiksi tallentaminen, säilyttäminen, muokkaaminen, hakeminen, käyttö, katselu, tietojen luovuttaminen ja poistaminen. Henkilötietojen käsittelyksi katsotaan myös se, että tietoihin on pääsy ja niitä on mahdollisuus käsitellä, vaikka käsittely ei olisikaan aktiivista tai sitä ei ole tarkoitus tehdä. (TSA 2016/679, 4 art. 2 k.)

Henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyys on yksi henkilötietojen käsittelyn periaatteista. Periaatteen mukaisesti henkilötietoja on käsiteltävä lainmukaisesti, asianmukaisesti ja rekisteröidyn kannalta läpinäkyvästi (TSA 2016/679, 5 art. 1a k.) Henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyydellä tarkoitetaan, että rekisteröidyille, eli henkilöille, joiden henkilötietoja käsitellään, on oltava läpinäkyvää, miten ja missä määrin heitä koskevia henkilötietoja kerätään ja käytetään sekä kuka niitä kerää ja käyttää ja mihin tarkoitukseen. Näiden tietojen tulisi olla tiiviisti esitettynä, helposti saatavilla, ymmärrettävässä muodossa, sisältäen tiedot muun muassa henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä riskeistä, suojoituksesta ja oikeuksista sekä siitä, miten rekisteröidyt voivat käyttää oikeuksiaan. (TSA 2016/679, johdanto-osan kappale 39; 12 art.) Läpinäkyvyyden periaatteeseen kuuluu myös rekisteröidyn informointi henkilötietojen tietoturvaloukkauksista, mikäli tapahtuma aiheuttaa korkean riskin rekisteröidyn oikeuksille ja vapauksille (TSA 2016/679, kohta johdanto-osan kappale 39; 12 art. 1 k.)

Läpinäkyvyysperiaate on keskeinen, sillä sen tehtävänä on informoida rekisteröityjä henkilötietojen käsittelystä, tietojen mahdollisista yhdistämisistä ja näiden mahdollisista seurauksista, siten etteivät ne tule yllätyksenä rekisteröidylle esimerkiksi kielteisen päätöksen muodossa (Korpisaari ym., 2022, s. 101). Kun rekisterinpitäjä toteuttaa läpinäkyvästi informointivelvoitettaan se todennäköisesti myös ylläpitää ja päivittää tietosuojakäytäntöjään, sillä informointivelvoitteen toteuttaminen vaatii rekisterinpitäjää selvittämään henkilötietojen käsittelyn sisällön ja tarkoitukset. Tämä puolestaan edesauttaa luottamusperusteisen henkilötietojenkäsittely-ympäristön olemassaoloa. (Korpisaari ym., 2022, s. 102, 197.)

3.2 Rekisterinpitäjän informointivelvollisuus käytännössä

Läpinäkyvyyden periaatteen toteuttaminen edellyttää rekisterinpitäjältä toimia kuten avoimuutta, selkeyttä, informoinnin helppoa saatavuutta ja ajantasaisuutta. Oleellista on, että rekisteröity saa asianmukaisesti ja ajantasaisesti tietoa henkilötietojensa käsittelystä. Henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyys ja informointi ovat takaamassa parempaa tietosuojan tasoa ja läpinäkyvyyden toteutuminen osa rekisteröidyn laajempia oikeuksia. (EDPB, 2018, s. 6-7; Korpisaari ym., 2022, s. 193; TSA 2016/679, 12 art. 1 k.)

Euroopan tietosuojaneuvosto (EDPB) julkaisi syksyllä 2018 kevääseen 2018 saakka toimineen EU:n tietosuojaviranomaisista koostuvan WP29-työryhmän ohjeet rekisterinpitäjille läpinäkyvyyden toteuttamisen tueksi (EDPB, 2018). Nämä suuntaviivat ovat edelleen osa virallista ohjeistusta. Ohjeistuksessa läpinäkyvyyden käsite on luokiteltu käyttäjäkeskeiseksi käsitteeksi, sillä se asettaa rekisterinpitäjille käytännön vaatimuksia periaatteen toteuttamiseen. Käytännön toimista säädetään TSA:n artikloissa 13 ja 14, kuitenkin TSA:n artiklan 12 mukainen informoinnin laadukkuus, helppo saatavuus ja ymmärrettävyys ovat yhtä tärkeitä läpinäkyvyyden periaatteessa kuin rekisteröidylle toimitettavan tiedon sisältö. (EDPB, 2018, s. 6; TSA 2016/679, 12-14 art.)

3.2.1 Informoinnin laatuvaatimukset ja saatavuus

Henkilötietojen käsittelystä kertominen läpinäkyvyyden periaatteen mukaisesti edellyttää helppoa saatavuutta. Rekisteröidyn tulee saada tarpeelliset tiedot käsittelystä esimerkiksi tietojen antamisen yhteydessä verkkosivustolta tai muusta vastaavasta paikasta. Oleellista on, ettei rekisteröidyn tarvitse etsiä tietoa vaan tiedot käsittelystä ovat heti saatavilla ja helposti löydettävissä. (EDPB, 2018, s. 8, kohta 11; Hanninen ym., 2017, s. 75; Korpisaari ym., 2022, s. 102; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Kerro käsittelystä rekisteröidylle.)

Rekisterinpitäjä voi kuvata kaiken rekisteröityjä koskevan henkilötietojen käsittelyn yhteen kokonaisuuteen. TSA ei ota kantaa informoinnin toteuttamisen muotoon tai viestikieleen muilta osin kuin, että tietojen on oltava saatavilla kirjallisena, tapauskohtaisesti sähköisenä ja lisäksi rekisteröidyn pyynnöstä, tiedot tulee antaa suullisesti. Tietosuojavaltuutetun ohjeistuksen mukaan informointi esimerkiksi verkkosivuilla tulisi kuitenkin julkaista tunnetulla nimellä, kuten 'tietosuoja', 'tietosuojakäytännöt', 'yksityisyys', 'yksityisyydensuoja', 'privacy', 'privacy policy'. (EDPB, 2018, s. 12-13; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Kerro käsittelystä rekisteröidylle; TSA 2016/679, 12 art. 1 k.)

Saatavuuteen ja helposti löydettävyyteen edesauttaa, mikäli esimerkiksi tietosuojaselosteet ovat monitasoisia eli rekisteröidyn on helppo liikkua sisältöjen välillä. Monitasoisuuden edellytyksenä kuitenkin on, että niin kutsulta ylätasolta rekisteröity saa jo yleiskuvan henkilötietojensa käsittelystä. Oleellista on, että informointi toteutetaan tavalla, joka vastaa rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn vuorovaikutusta muutenkin. Tästä syystä rekisterinpitäjän tulee arvioida riittääkö ainoastaan sähköinen informointi vai tuleeko tiedot olla saatavilla myös paperiversiona. EDPB:n ohjeistuksessa kuitenkin mainitaan, että mikäli rekisterinpitäjä toimii täysin digitaalisessa ympäristössä, sähköinen informointi esimerkiksi tietosuojaselosteen muodossa on riittävä läpinäkyvyyden periaatteen toteuttamiseksi. Edellä mainitut huomioiden informoinnin toteuttaminen ja kieliasu jää rekisterinpitäjän päätettäväksi. (EDPB, 2018, s. 12-13, 19-20, 22; Hanninen ym., 2017, s. 75-76; Korpisaari ym., 2022, s. 195;

Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Kerro käsittelystä rekisteröidylle; TSA 2016/679, 12 art. 1 k.; Voutilainen, 2023, s. 108-109.)

3.2.2 Informoinnin ymmärrettävyys

Informointia toteuttaessaan, rekisterinpitäjän tulee huomioida vaatimus tiiviisti esitetystä informaatiosta ja sen läpinäkyvyydestä. Nämä tarkoittavat mahdollisimman tehokasta ja ytimekästä viestintää. Informoinnin on oltava erillään muusta tiedosta, kuten käyttöehdoista tai sopimuslausekkeista ja josta rekisteröidyn on helppo löytää etsimänsä. (EDPB, 2018, s. 7; Korpisaari ym., 2022, s. 195; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Kerro käsittelystä rekisteröidylle.)

Informaation tulee olla helposti ymmärrettävää, joka tarkoittaa, että henkilötietojen käsittelyn kohteena olevan yleisön keskimääräisen edustajan tulisi ymmärtää mitä annettavilla tiedoilla tarkoitetaan. Tiedot tulisi antaa kohdeyleisöön nähden myös tarpeeksi selkeästi ja yksinkertaisella kielellä. Selkeys ja yksinkertaisuus ovat erityisen tärkeitä silloin, jos tietoja kerätään esimerkiksi lapsilta. Rekisterinpitäjän tulisi siis itse arvioida millainen informaatio sopii juuri sen henkilötietojen käsittelyn kohderyhmälle. (EDPB, 2018, s. 7; Korpisaari ym., 2022, s. 196; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Kerro käsittelystä rekisteröidylle.)

Informointia ei tulisi tehdä liian yleisluonteisesti eikä jättää tulkinnanvaraa siihen, mitä tarkoitusta varten henkilötietoja käsitellään. Esimerkkinä ”Tietojasi saatetaan käyttää palvelun kehittämiseen”- lause ei kerro rekisteröidylle mitä tietoja käytetään tai ei käytetä, eikä lause myöskään vastaa kysymykseen, miten tietoja voidaan käyttää palvelun kehittämiseen. Hyvä informointi sisältää tarpeeksi tarkkaan kuvattuna mitä tietoja käytetään ja mihin tarkoituksiin, kieliasu on tarpeeksi kansankielinen eikä sisällä liikaa oikeudellista, teknistä tai erikoisalojen sanastoa. (EDPB, 2018, s. 9-10, Korpisaari ym., 2022, s. 198.)

Läpinäkyvyyden periaatteen mukaisesti informaation tulisi antaa rekisteröidylle kuva missä laajuudessa henkilötietoja käsitellään, millaisia seurauksia käsittelyltä voidaan odottaa, voiko käsittely aiheuttaa rekisteröityyn vaikuttavia riskejä sekä miten henkilötietojen käsittelyssä on huolehdittu asianmukaisista suojaustoimista. Läpinäkyvyyden periaatteeseen kuuluu myös rekisteröidyn odotukset henkilötietojen käsittelystä. Tämä tarkoittaa, ettei henkilötietojen käyttötavat ja seuraukset saisi tulla rekisteröidylle yllätyksenä jälkikäteen. (EDPB, 2018, s. 7-8; Tietosuojavaltuutetun toimisto, 15.12.2017, k. uutiset.)

3.2.3 Informoinnin ajantasaisuus ja maksuttomuus

Rekisterinpitäjän tulee huomioida, että sillä on vastuu informoinnista koko henkilötiedon elinkaaren ajan. Mikäli käsittelyssä muuttuu asiasisältö tai käsittelyä koskeva muutos on olennainen, siitä tulee tiedottaa rekisteröityjä tavalla, joka huomataan. Vastuuta tiedon hankkimisesta ei voi asettaa rekisteröidylle. Mikäli informoinnissa korjataan vain kirjoitus-, tyyli- tai kielioppivirheitä, tämä ei edellytä tiedottamista. (EDPB, 2018, s. 17-18; Korpisaari ym., 2022, s. 212.)

Läpinäkyvyyden periaatteeseen kuuluu myös rekisteröityjen oikeuksien toteuttaminen ja pyyntöihin vastaaminen. Rekisterinpitäjän on helpotettava rekisteröidyn oikeuksien täyttämistä ja toimitettava tiedot mihin toimenpiteisiin se on ryhtynyt pyynnön takia. Tiedot on toimitettava viimeistään kolmenkymmenen päivän kuluttua pyynnön vastaanottamisesta. (Korpisaari ym., 2022, s. 192-193; TSA 2016/679, 12 art. 2-3 k.)

Toteuttaessaan läpinäkyvyyden periaatetta, rekisterinpitäjän tulee huomioida, että tietojen toimittaminen informointiin liittyen tulee olla lähtökohtaisesti maksutonta eikä informointi saa edellyttää rekisteröidyltä taloudellista sitoumusta, kuten sopimuksen solmimista tai tilaustapahtumaa tietojen saamiseksi (EDPB, 2018, s. 14; Korpisaari ym., 2022, s. 201; TSA 2016/679, 12 art. 5 k.). Rekisterinpitäjän tulee pystyä jälkikäteen osoittamaan, että se on antanut rekisteröidylle tarvittavan informaation, joka ei ole sen jälkeen muuttunut. Käytännössä tämä tarkoittaa, että rekisterinpitäjällä on osoitusvelvollisuus myös

läpinäkyvyyden periaatteen toteuttamisessa. (EDPB, 2018, s. 19; Korpisaari ym., 2022, s. 200, 203; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Kerro käsittelystä rekisteröidylle; TSA 2016/679, 5 art. 2 k.)

3.3 Henkilötietojen käsittelystä informointi tapauksissa, joissa henkilötiedot saadaan rekisteröidyltä itseltään

3.3.1 Informoinnin ajankohta ja yleiset huomiot

Kun henkilötietoja kerätään rekisteröidyltä itseltään, tulee keräämisvaiheessa kertoa henkilötietojen käsittelystä yllä mainituin keinoin. Tiedot tulee antaa siinä vaiheessa, kun rekisteröity antaa henkilötietojaan. Rekisterinpitäjän tulee huomioida lisäksi rekisteröidyn kieltäytymisoikeus, jolla tarkoitetaan, että rekisteröidylle tulee kertoa, onko henkilötietojen antaminen välttämätöntä ja näin ollen antaa mahdollisuus kieltäytyä tietojen antamisesta. Kielto-oikeuden osalta rekisteröidylle tulee tehdä selväksi mitä kieltäytymisestä voi seurata. Jos rekisteröity on jo saanut tiedot, ei tietoja tarvitse kuitenkaan enää antaa. (EDPB, 2018, s. 16; Hanninen ym., 2017, s. 76; Korpisaari ym., 2022, s. 200, 202; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Oikeus saada tietoa henkilötietojensa käsittelystä; TSA 2016/679, 13 art.)

Tietosuojalaissa (1050/2018) on lisäksi määritelty poikkeuksina tietojen antamatta jättämiselle tapaukset, joissa kyse on muun muassa valtion turvallisuudesta, puolustuksesta tai yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta. Tietoja ei myöskään tarvitse antaa, jos se aiheuttaa olennaista haittaa tai vahinkoa rekisteröidylle. Jos tietojen antamatta jättämiselle käytetään näitä perusteita, rekisterinpitäjän on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet tietojen suojaamiseksi. (Tietosuojalaki 1050/2018, 5 luku 33 §.)

TSA:n 13 artikla asettaa vaatimukset toimitettaville tiedoille. Siinä ei ole kuitenkaan mainintaa, että rekisterinpitäjän tulisi antaa tiedot käsiteltävistä henkilötietoryhmistä silloin kun tietoja kerätään rekisteröidyltä itseltään. Oletettavasti syynä on, että rekisteröity saa tietoonsa käsiteltävät henkilötietoryhmät, kun hän itse tietojaan antaa. Kuitenkin läpinäkyvyyden periaatteen hengessä, käsiteltävät henkilötietoryhmät ovat suositeltavaa lisätä esimerkiksi

tietosuojaselosteeseen, näin säilyy henkilötietojen käsittelyn kokonaiskuva. (Hanninen ym., 2017, s. 80; TSA 2016/679, 13 art.)

3.3.2 Rekisteröidylle toimitettavat tiedot

Rekisteröidylle annettaviin tietoihin tulee sisällyttää rekisterinpitäjän yksilöinti- ja yhteystiedot sekä mahdollisen tietosuojavastaavan yhteystiedot tai muun tietosuojasta vastaavan yhteyspisteen tiedot. Tietojen avulla on tarkoitus tunnistaa rekisterinpitäjä mahdollisimman hyvin ja mahdollistaa yhteydenotto tähän. Annettaessa tietosuojaan liittyviä yhteystietoja on syytä käyttää jotain yrityksen yleistä yhteystietoa, esimerkiksi tietosuoja@yritys.fi. Tällöin yhteystiedot eivät ole henkilösidonnaisia eikä tavoitettavuus kärsi esimerkiksi lomien takia. (EDPB, 2018, s. 37; Voutilainen, 2023, s. 67; TSA 2016/679, 13 art. 1 a b k.)

Rekisteröidyn tietoon tulee saattaa mitä tarkoitusta varten henkilötietoja käsitellään. Käsittelytarkoituksella voidaan tarkoittaa esimerkiksi, että henkilötietoja käytetään suoramarkkinointiin, työsuhteen luomiseen ja ylläpitoon tai asiakassuhteen hallintaan. Rekisterinpitäjän tulee huomioida käsittelytarkoitusta kuvatessaan, että sen tulee sisältää kaikki tarkoitukset mihin henkilötietoja käsitellään. Käsittelytarkoituksen lisäksi rekisteröidylle tulee kertoa millä oikeusperusteella henkilötietoja käsitellään. Käsittelyn lainmukaiset perusteet löytyvät TSA:n 6 artiklasta sekä sitä täydentävästä tietosuojalaista ja erityislainsäädännöstä. Mikäli rekisterinpitäjä käsittelee erityisiä henkilötietoryhmiä eli arkaluonteisia tietoja, tulee käsittelyperusteessa kertoa lisäksi millä TSA:n 9 artiklan mukaisella poikkeusperusteella näitä tietoja käsitellään. (EDPB, 2018, s. 37; Hanninen ym., 2017, s. 78; Korpisaari ym. 2022, s. 115, 198; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Kerro käsittelystä rekisteröidylle; TSA 2016/679, 13 art. 1 c k.)

Mikäli henkilötietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettuun etuun, tulee tästä kertoa rekisteröidylle (TSA 2016/679, 6 art. 1 f k.) Oikeutetun edun käyttäminen käsittelyperusteena edellyttää

kuitenkin tapauskohtaista arviointia siitä syrjäyttääkö rekisteröidyn edut ja oikeudet rekisterinpitäjän oikeudet tietojen käsittelyyn. Käsittelyperusteen arvioinnissa käytetään tasapainotestiä, jossa arvioidaan käsittelyn vaikutukset ja mikäli rekisteröidyn oikeudet ja edut eivät ole painavampia kuin rekisterinpitäjän intressi tietojen käsittelyyn, henkilötietoja saa käsitellä. Rekisterinpitäjä on velvollinen dokumentoimaan tasapainotestien tulokset ja tarvittaessa luovuttamaan ne rekisteröidylle. Mikäli käsittelyperusteena on oikeutettu etu, rekisteröidyllä on oikeus vastustaa tällaista käsittelyä. Vastustamisoikeutta käsitellään rekisteröityjen oikeuksia käsittelevässä kappaleessa. (EDPB, 2018, 38; Korpisaari ym., 2022, s. 132, 134; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Milloin henkilötietoja saa käsitellä, kohta Oikeutettu etu; TSA 2016/679, 13 art. 1 d k.)

Mikäli rekisterinpitäjä luovuttaa henkilötietoja edelleen, tulee rekisteröidylle kertoa henkilötietojen vastaanottajat tai vastaanottajaryhmät. TSA:n määritelmän mukaan ”vastaanottajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, jolle luovutetaan henkilötietoja, oli kyseessä kolmas osapuoli tai ei.” Rekisterinpitäjän tulee siis informoida rekisteröityjä käyttämistään henkilötietojen käsittelijöistä ja tahoista, joille tietoja luovutetaan. Näitä voivat olla esimerkiksi järjestelmätoimittajat, viranomaiset kuten verohallinto sekä rekisterinpitäjän konserniyhtiöt, jos tietoja luovutetaan näiden välillä. Informointiin liitettävät tiedot tulisi sisältää nimetyt vastaanottajat. Rekisterinpitäjä voi kuitenkin nimetä vastaanottajaryhmät, kunhan huomioi, että annettavat tiedot sisältävät vastaanottajan tyyppin, toimialan ja sen alaluokat sekä sijainnin. Oleellista on, että rekisteröity pystyy tunnistamaan mille tahoille sen henkilötietoja luovutetaan. (EDPB, 2018, s. 39-40; Hanninen ym., 2017, s. 78; TSA 2016/679, 4 art. 9 k.; 13 art. 1 e k.)

Mikäli henkilötietoja siirretään EU- tai ETA- alueen ulkopuolelle, tulee tästä kertoa myös rekisteröidylle. Rekisterinpitäjän tulee kertoa kolmansiin maihin koskevien henkilötietojen siirtojen osalta, miten se on huomioinut näissä siirroissa tietosuojan riittävyyden, onko asiasta annettu tietosuojan riittävyyttä koskeva komission päätös sekä tieto siitä, miten niistä saa jäljennöksen tai minne ne on asetettu saataville. (EDPB, 2018, s. 40; TSA 2016/679, 13 art. 1

f k.) Kolmansia maita koskevien siirtojen osalta rekisterinpitäjän tulisi täsmen-
tää, minkä tietosuojasetuksen artiklan nojalla siirto ja siihen liittyvät meka-
nismit sallitaan (TSA 2016/679, 45 art., 46 art. 2 k., 47 art., 49 art.). Jotta re-
kisterinpitäjä noudattaa kohtuullisuuden periaatetta, sen tulee huomioida, että
annettavien tietojen tulee olla rekisteröidylle mahdollisimman merkityksellisiä.
Käytännössä tämä tarkoittaa, että rekisterinpitäjän tulisi nimetä maat, joihin
tietoja siirretään ja näihin liittyvät suojatoimet. (EDPB, 2018, s. 40; Hanninen
ym., 2017, s. 79.)

Rekisteröidylle tulee kertoa, kuinka kauan henkilötietoja säilytetään tai sen ol-
lessa mahdotonta, kriteerit säilytysajan määrittämiseksi (TSA 2016/679, 13 art.
2 a k.) Säilytysaikojen määrittäminen liittyy TSA:n 5 artiklan mukaisiin tietojen
minimoinnin ja säilytyksen rajoittamisen vaatimuksiin. Rekisterinpitäjä ei siis
voi käsitellä henkilötietoja rajoittamatonta aikaa. Säilytysaikoihin voi liittyä laki-
sääteisiä vaatimuksia tai alakohtaisia ohjeita, joiden perusteella rekisterinpi-
täjä määrittelee säilytysajan. Esimerkiksi työntekijän tai työnhakijan osalta
laissa naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1989) sekä yhdenvertai-
suuslaissa (1325/2014) on määritelty kanneajoja, jotka edellyttävät tietojen
säilyttämistä. Jos tarkkaa säilytysaikaa ei kyetä kertomaan, tulee kuvata, miten
kriteerit säilytysajalle on määritelty. Oleellista on, että rekisteröity pystyy ane-
tun tiedon valossa joko saamaan tarkan tiedon ajasta tai arvioimaan kuinka
kauan tietoja säilytetään kutakin käyttötarkoitusta varten. (EDPB, 2018, s. 40-
41; Hanninen ym., 2017, s. 79; Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta
609/1989, 12 § 2 mom.; TSA 2016/679, 13 art. 2 a k.; Yhdenvertaisuuslaki
1325/2014, 5 luku 26 § 2 mom.)

3.3.3 Rekisteröidyn oikeudet ja niiden toteuttaminen

Rekisteröidylle tulee myös kertoa, miten rekisteröidyn oikeuksia voidaan to-
teuttaa. Rekisterinpitäjän tulee informoida rekisteröidyn oikeudesta tarkastaa
rekisterinpitäjän hallussa olevat, häntä koskevat henkilötiedot ("tarkastusoii-
keus"), oikeudesta pyytää kyseisten tietojen oikaisemista tai poistamista tai
käsittelyn rajoittamista sekä oikeutta siirtää tiedot järjestelmästä toiseen. (TSA

2016/679, 15-20 art.) Edellä mainitut tiedot tulisi kuvata siten, että ne soveltuvat kyseiseen käsittelytarkoitukseen. Lisäksi rekisteröidylle tulee kuvata mitä oikeudet pitävät sisällään, miten rekisteröity voi niitä käyttää ja onko niiden toteuttamisessa joitain rajoituksia. Esimerkiksi henkilötietojen tarkastuspyynnön osalta tietoja ei voida antaa tavalla, joka loukkaa toisen yksityisyyttä tai muuta oikeutta, tiedon antaminen saattaisi vahingoittaa kansallista turvallisuutta tai tiedon antamisesta saattaisi aiheutua vakavaa vaaraa rekisteröidyn terveydelle tai hoidolle. Edellä mainitut poikkeukset asettavat rajoituksia läpinäkyvyydelle. (EDPB, 2018, s. 41-42; Tietosuojalaki 1050/2018, 5 luku 34 § 1-2 k; TSA 2016/679, 13 art. 2 b k., 15 art. 4 k; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Rekisteröidyn oikeudet.)

Yllä mainittuihin oikeuksiin kuuluu myös rekisteröidyn oikeus vastustaa henkilötietojensa käsittelyä tietyissä tapauksissa. Vastustamisoikeus syntyy, jos henkilötietojen käsittelyperusteena on yleistä etua koskevan tehtävän suorittaminen, rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttö tai oikeutettu etu, silloin kun käsittelyn kieltämiseen on henkilökohtaiseen erityiseen tilanteeseen liittyvä peruste. Henkilötietoja saa kuitenkin käsitellä, jos rekisterinpitäjä osoittaa, että käsittelyyn on olemassa huomattavan tärkeä ja perusteltu syy, joka syrjäyttää rekisteröidyn edut, oikeudet ja vapaudet, tai jos käsittely on tarpeen oikeusvaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi. Toinen käsittelyperuste, jossa on vastustamisoikeus, on suoramarkkinointi. Rekisteröidyllä on milloin tahansa oikeus vastustaa tietojensa käyttöä tällaista käsittelyä varten. Mikäli rekisteröity näin toimii, tietoja ei enää saa käsitellä suoramarkkinointitarkoituksiin. Vastustamisoikeuden osalta rekisteröidyn tulee saada tieto oikeudestaan vastustaa käsittelyä viimeistään silloin, kun häneen ollaan yhteydessä ensimmäisen kerran. Tämä oikeus tulee esittää selkeästi ja muista tiedoista erillään. (EDPB, 2018, s. 41-42; Korpisaari ym., 2022, s. 278-279; TSA 2016/679, 13 art. 2 b k., 21 art.)

Mikäli henkilötietojen käsittelyperusteena on suostumus, tulee rekisteröityä informoida, miten mahdollinen suostumus voidaan peruuttaa. Suostumus tulee olla peruutettavissa milloin tahansa ja sen tulee olla yhtä helppoa kuin sen antaminen. Peruuttamisen ei kuitenkaan tarvitse toteutua samalla tavoin kuin

suostumuksen antaminen vaan oleellista on sen helppous rekisteröidylle. Rekisterinpitäjä ei siis voisi vaatia suostumuksen peruuttamista esimerkiksi kirjeitse, jos se on annettu verkkosivujen kautta. (EDPB, 2018, s. 42; Hanninen ym., 2017, s.38; Korpisaari ym., 2022, s. 155; TSA 2016/679, 7 art. 3 k.,13 art. 2 c k.)

Rekisteröidyn tulee saada tieto oikeudestaan tehdä valitus valvovalle viranomaiselle. Valituksen voi tehdä, jos rekisteröity katsoo, että hänen tietosuojansa liittyviä oikeuksia ja vapauksia on loukattu. Lähtökohtaisesti oikeus valituksen tekemiseen on rekisteröidyn vakituisen kotipaikan tai tietosuojarikkeen tapahtumapaikan mukaiselle valvovalle viranomaiselle. Suomessa valvovana viranomaisena toimii Tietosuojavaltuutettu. (EDPB, 2018, s. 42; Hanninen ym., 2017, s. 79; Korpisaari ym., 2018, s. 508; Tietosuojalaki 1050/2018, 3 luku 8 §; TSA 2016/679, 13 art. 2 d k.; 77 art. 1 k.)

3.3.4 Erytistilanteet henkilötietojen käsittelyssä

Mikäli henkilötietojen antaminen on lakisääteinen tai sopimukseen perustuva vaatimus tai edellytys sopimuksen tekemiselle, tulee tämä erikseen kertoa rekisteröidylle. Lisäksi on kerrottava, onko rekisteröidyn pakko toimittaa henkilötiedot ja jos näitä tietoja ei anneta, mitä mahdollisia seurauksia antamatta jättämisellä voi olla. Tietojen toimittamisen jättämisen esteeksi voi muodostua esimerkiksi, ettei tilaustapahtumaa voi suorittaa loppuun tai työsopimuksen solmiminen estyy. (EDPB, 2018, s. 42; Hanninen ym., 2027, s. 79; TSA 2016/679,13 art. 2 e k.)

Jos kerättyjä henkilötietoja käytetään automaattiseen päätöksentekoon tai profilointiin, tästä on kerrottava rekisteröidylle. Mahdollisen automaattisen päätöksenteon tai profiloinnin logiikka sekä käsittelytavan merkityksellisyys ja mahdolliset seuraukset rekisteröidylle tulee myös informoida. Rekisteröidyllä on oikeus olla joutumatta täysin automaattisen käsittelyn kohteeksi silloin, jos sillä on häntä koskevia oikeusvaikutuksia. Käytännössä tällainen käsittely tarkoittaa tilannetta, jossa päätös tehdään täysin automatisoidusti

tietojärjestelmän toimesta ja voi koskea esimerkiksi luottopäätöstä tai rekrytointipäätöstä. Rekisteröidylle tulee kertoa, että hänellä on oikeus vaatia asiasta ihmisen tekemä päätös sekä miten tällainen vaatimus tulee esittää. (Korpisaari ym., 2022, s. 199, 285-286; TSA 2016/679, 13 art. 2 f k., 22 art.; Vuutilainen, 2023, s. 336-340.)

Mikäli rekisterinpitäjä aikoo käsitellä henkilötietoja edelleen muuhun tarkoitukseen kuin siihen, johon henkilötiedot kerättiin, rekisterinpitäjän on ilmoitettava rekisteröidylle ennen kyseistä jatkokäsittelyä tästä muusta tarkoituksesta. Tällöin rekisteröidylle on annettava kaikki asiaankuuluvat lisätiedot perustuen TSA:n 13 artiklan toiseen kohtaan. Kun rekisteröityä informoidaan käsittelytarkoituksen muutoksesta, hän saa mahdollisuuden harkita oikeuksiensa käyttämistä ja käsittelyn lainmukaisuutta. (Korpisaari ym., 2022, s. 209; TSA 2016/679, 13 art. 3 k.)

3.4 Henkilötietojen käsittelystä informointi, kun henkilötietoja ei ole saatu rekisteröidyltä itseltään

Henkilötietoja saatetaan kerätä myös muista lähteistä kuin rekisteröidyltä itseltään. Tällaisia lähteitä voi olla esimerkiksi julkiset lähteet, joista tietoja on yleisesti saatavilla, viranomaisten tietopalvelut, henkilötietoja suoramarkkinointitarkoituksiin myyvät yritykset, toiset rekisterinpitäjät tai toiset rekisteröidyt. Mikäli rekisterinpitäjä kerää tietoja muista lähteistä, sen on informoitava rekisteröityä henkilötietojen käsittelystä tietyin edellytyksin. (EDPB, 2018, s. 15-16; Hanninen ym., 2017, s. 81; Korpisaari ym., 2022, s. 217; TSA 2016/679, 14 art.)

Läpinäkyvyyden periaate korostuu silloin, kun tietoja ei saada henkilöltä itseltään eikä henkilö välttämättä voi odottaa tai olettaa että hänen henkilötietojaan käsitellään. Tämän takia lähteiden kertominen ja henkilötietojen käsittelyn tarkoitus sekä asiayhteys ovat oleellisessa roolissa. Silloin kun henkilötietoja ei ole saatu rekisteröidyltä itseltään, rekisterinpitäjän tulee toimittaa rekisteröidylle lähes vastaavat tiedot kuin tapauksessa, jossa tiedot on saatu

rekisteröidyltä itseltään huomioiden seuraavat poikkeukset. (EDPB, 2018, s. 6, 16; TSA 2016/679, johdanto-osan kappale 39, 60.)

3.4.1 Poikkeukset tietosuoja-asetuksen 13 artiklaan

Kun tietoja ei saada rekisteröidyltä itseltään, rekisteröidylle tulee kertoa mitä henkilötietoryhmiä rekisterinpitäjä käsittelee. Lisäksi informaation tulee sisältää mistä tiedot on saatu ja onko tiedot saatu yleisesti saatavilla olevista lähteistä. (TSA 2016/679, 14 art. 1 d k.; 2 f k.) Myös henkilötietojen täsmällinen lähde tulisi mainita, ellei se ole mahdotonta. Jos tietoja on yhdistetty useasta lähteestä ja tietojen alkuperää ei tästä syystä ole voitu yksilöidä, rekisterinpitäjän tulisi kertoa onko lähde yksityinen vai julkinen sekä mikä on lähteen toimiala.

Poikkeus koskee siis vain tilannetta, jossa lähteen yksilöinti on mahdotonta. Rekisterinpitäjällä on velvollisuus informoida kaikki tunnistetut lähteet perustuen oletusarvoiseen ja sisäänrakennettuun tietosuojaan. Lähteet tulisi tunnistaa jo ennen käsittelyn aloittamista osana läpinäkyvyyden periaatetta. (EDPB, 2018, s. 31, 42-43; Hanninen ym., 2017, s. 81; TSA 2016/679, johdanto-osan kappale 61.)

3.4.2 Informoinnin ajankohta

Rekisterinpitäjän tulee informoida rekisteröityä henkilötietojen käsittelystä kohtuullisen ajan kuluttua, mutta kuitenkin viimeistään kuukauden kuluessa henkilötietojen saamisesta, ottaen huomioon tietojen käsittelyyn liittyvät erityiset olosuhteet (TSA 2016/679, 14 art. 3 a k.) Erityisillä olosuhteilla tarkoitetaan esimerkiksi millä informaatiokanavilla rekisteröity voidaan tavoittaa (Hanninen ym., 2017, s. 77). Informoinnin ajankohtaa suunnitellessaan rekisterinpitäjän tulisi huomioida rekisteröidyn kohtuulliset odotukset henkilötietojen käsittelyyn, käsittelyn vaikutukset rekisteröityyn ja tämän mahdollisuus käyttää rekisteröidyn oikeuksiaan. Suositus on, että rekisterinpitäjä toimittaisi tiedot hyvissä ajoin ennen määräaikoja aina kun se on mahdollista. Rekisterinpitäjän tulee

osana osoitusvelvollisuuttaan kyetä osoittamaan miksi tiedot toimitetaan tietynä ajankohtana. (EDPB, 2018, s. 17.)

Jos henkilötietoja käytetään viestintään rekisteröidyn kanssa, henkilötietojen käsittelystä tulee kertoa viimeistään silloin, kun rekisteröityyn ollaan yhteydessä ensimmäisen kerran (TSA 2016/679, 14 art. 3 b k.) Tällaisessa tapauksessa kyseessä voi olla esimerkiksi suoramarkkinointiviestintä, jolloin lähetettävään viestiin tulisi liittää tiedot henkilötietojen käsittelystä esimerkiksi linkkinä tietosuojaselosteeseen. Oleellista on, että rekisteröity saa informaation henkilötietojensa käsittelystä viestinnän yhteydessä. (Hanninen ym., 2017, s. 77.)

Informoinnin ajankohdassa tulee huomioida, että mikäli rekisteröityyn ollaan yhteydessä ensimmäisen kerran ennen kuukauden määräaika, tiedot tulee antaa ensimmäisen yhteydenoton aikana, vaikka määräaika ei olisi kulunut umpeen. Vastaavasti jos kuukauden määräaika täyttyy ennen ensimmäistä yhteydenottoa, tulee tiedot kuitenkin antaa kuukauden määräajassa. (EDPB, 2018, s. 16.) Lisäksi jos rekisterinpitäjän on tarkoitus luovuttaa tietoja toiselle vastaanottajalle, rekisteröityä tulee informoida viimeistään silloin kun näitä tietoja luovutetaan ensimmäisen kerran. Informoinnissa luovutuksesta toiselle osapuolelle on vastaava kuukauden määräaika kuin tietojen käyttämiseen viestinnässä rekisteröidyn kanssa. (EDPB, 2018, s. 16; TSA 2016/679, 14 art. 3 c k.)

3.4.3 Käsittely muihin tarkoituksiin ja poikkeukset informointivelvoitteeseen

Kuten TSA:n artiklassa 13, myös tässä tapauksessa rekisterinpitäjän tulee informoida rekisteröityä, mikäli se aikoo käsitellä henkilötietoja muuhun kuin alkuperäiseen tarkoitukseen. Informointi tulee tehdä ennen jatkokäsittelyn aloittamista ja sisältää kaikki TSA:n 14 artiklan 2. kohdan velvoittamat tiedot. (EDPB, 2018, s. 24; Korpisaari ym., 2022, s. 202; TSA 2016/679, 14 art. 4 k.) Informointivelvollisuutta ei kuitenkaan ole, mikäli rekisteröity on jo saanut tiedot, informointi osoittautuu mahdottomaksi tai vaatii kohtuutonta vaivaa. Tai jos tietojen hankkiminen ja luovuttaminen perustuu lakisääteiseen

velvollisuuteen tai tiedot on pidettävä luottamuksellisina, koska niitä koskee EU:n oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuva vaitiolovelvollisuus, kuten lakisääteinen salassapitovelvollisuus. (TSA 2016/679, 14 art. 5 k.)

Poikkeusta tietojen toimittamiseen soveltaessaan rekisterinpitäjän tulee kiinnittää erityistä huomiota perusteisiin, mikäli tietojen toimittaminen on mahdottomasta tai vaatii kohtuutonta vaivaa. Rekisterinpitäjän tulee kyetä osoittamaan syyt, miksi tietoja ei voida toimittaa. Mahdottomuus on yksiselitteinen ja siihen tulee löytyä syy. Kohtuuttomuuden osalta rekisterinpitäjän tulee huomioida rekisteröityjen määrä, tietojen ikä sekä käytössä olevat suojatoimet. Rekisterinpitäjän tulee lisäksi verrata informoinnista sille koituvaa vaivaa siihen, miten tietojen toimittamatta jättäminen vaikuttaa rekisteröityyn. Käyttäessään näitä poikkeuksia, rekisterinpitäjän tulee kuitenkin aina saattaa tiedot henkilötietojen käsittelystä julkisesti saataville, esimerkiksi verkkosivuilleen. Rekisterinpitäjällä on velvollisuus arvioida säännöllisesti informoinnin mahdollisuutta ja mikäli tilanne jossain vaiheessa muuttuu, rekisterinpitäjän tulee välittömästi toimittaa tarvittavat tiedot rekisteröidylle. (EDPB, 2018, s. 30-33; Korpisaari ym., 2022, s. 218; TSA 2016/679, johdanto-osan kappale 62.)

3.5 Rekisteröidyn informointi henkilötietojen tietoturvaloukkauksen yhteydessä

3.5.1 Tietoturvaloukkauksen määritelmä

Henkilötietojen tietoturvaloukkauksella tarkoitetaan vahingon tai lainvastaisen toiminnan mukaista tapahtumaa, jonka seurauksena henkilötietoja häviää, muuttuu, luovutetaan luvottomasti tai niihin pääsee käsiksi taho, jolla ei ole tietojen käsittelyoikeutta (TSA 2016/679, 4 art. 12 k.) Tietoturvaloukkauksia ovat esimerkiksi haittaohjelmatartunta, henkilötietoja sisältävän viestin lähettäminen väärään osoitteeseen, tiliotteen toimittaminen väärälle henkilölle, kadonnut tai varastettu muistitikku tai tietokone, kyberhyökkäys tai palvelinsalin tuhoutuminen. Tietoturvaloukkauksen seurauksena voi olla esimerkiksi identiteettivarkaus, salassapidettävien tietojen paljastuminen, mainehaitta tai henkilötietojen valvomiskyvyn menettäminen. (Korpisaari ym., 2022, s. 80;

Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Tietoturvaloukkaukset; Voutilainen, 2023, s. 414.)

Rekisterinpitäjällä on velvollisuus huolehtia asianmukaisista teknisistä ja organisatorisista suojatoimenpiteistä henkilötietojen käsittelyn luonne huomioiden. Suojatoimenpiteiden tulee vastata henkilötietojen käsittelyyn kohdistuvaa riskiä. Tällaisia suojatoimenpiteitä voivat olla esimerkiksi tietojen minimointi, käyttöoikeusvaltuutusten asianmukaisuus, tietojen salaaminen, teknisten suojausten käyttäminen ja ajantasaisuus sekä henkilötietoja käsittelevien tahojen kouluttaminen ja ohjeistaminen. (Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Arvioi riskit ja suunnittele toimenpiteet tietosuojan toteuttamiseksi, kohta Tietoturvaloukkaukset; TSA 2016/679, Johdanto-osan kappale 76, 33 art.)

3.5.2 Ilmoitusvelvollisuus viranomaiselle ja rekisteröidylle

Mikäli asianmukaisista suojatoimenpiteistä huolimatta henkilötietojen tietoturvaloukkaus kuitenkin tapahtuu ja siitä aiheutuu luonnollisten henkilöiden oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuva riski, rekisterinpitäjän tulee ilmoittaa siitä valvovalle viranomaiselle seitsemänkymmenen kahden tunnin kuluessa siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut asiasta tiedon (TSA 2016/679, 33 art. 1 k.) Tämä tarkoittaa, että rekisterinpitäjällä tulee olla prosessi olemassa tietoturvaloukkausten käsittelyyn, jossa se muun muassa arvioi tapahtuneen sekä arvioi millainen riski tietoturvaloukkauksesta aiheutuu rekisteröidylle ja mihin asianmukaisiin suojatoimiin sen tulee ryhtyä (EDPB, 2022, s. 25; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Tietoturvaloukkaukset).

Rekisteröidylle ilmoittamisen kynnys on korkeampi kuin viranomaiselle. Rekisteröidylle ilmoitetaan vain, jos tietoturvaloukkaus aiheuttaa todennäköisesti korkean riskin heidän oikeuksille ja vapauksille. Ilmoitus on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä. (EDPB, 2022, s.25; TSA 2016/679, 34 art. 1 k.)

Rekisteröityä koskevaa riskiä arvioidessaan rekisterinpitäjän tulee huomioida muun muassa riskin todennäköisyys käsittelytoimiin nähden ja minkä

tyyppisestä tietoturvaloukkauksesta on kyse. Lisäksi arvioinnissa tulee ottaa huomioon, millaisiin tietoihin tietoturvaloukkaus kohdistuu, rekisteröityjen määrä, henkilöille aiheutuvien seurausten vakavuus ja millä tavalla tiedot on suojattu. Tärkeä elementti arvioinnissa on tunnistamisen helppous eli kuinka helposti ulkopuolinen taho kykenee tunnistamaan yksittäisen henkilön. (EDPB, 2022, s. 25-27; Korpisaari ym., 2022, s. 394; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Tietoturvaloukkaukset; TSA 2016/679, johdanto-osan kappale 76.)

3.5.3 Ilmoituksen sisältö ja toteuttamistapa

Mikäli riski todetaan korkeaksi, ilmoitus olisi tehtävä mahdollisimman pian tapahtuman havaitsemisesta. Pää tavoitteena informoinnissa on antaa rekisteröidylle oleellisia tietoja asiasta sekä konkreettisia tietoja toimista, joita rekisteröidyt voivat toteuttaa suojatakseen itseään. Mikäli rekisterinpitäjä toteuttaa suojatoimia vaikutusten tai tapahtuman toistumisen estämiseksi, voi se olla perusteena pidemmälle ilmoitusajalle. (EDPB, 2022, s. 22; Korpisaari ym., 2022, s.395; TSA 2016/679, johdanto-osan kappale 86.)

Ilmoituksessa on kuvattava selkeällä ja yksinkertaisella kielellä henkilötietojen tietoturvaloukkauksen luonne, loukkausta koskevat rekisteröityjen ryhmät ja henkilötietotyypit sekä näiden arvioidut lukumäärät. Lisäksi on annettava rekisterinpitäjän yhteystiedot tapaukseen liittyen, tietoturvaloukkauksen todennäköiset seuraukset, toimenpiteet joihin rekisterinpitäjä on ryhtynyt tietoturvaloukkauksen vuoksi ja mahdolliset toimenpiteet vaikutusten lieventämiseksi. Rekisterinpitäjä voi ilmoituksessaan kertoa tehneensä ilmoituksen viranomaiselle, mahdollisesti saamistaan lisäohjeista sekä toimenpiteistä, joilla rekisteröity voi suojata itseään, kuten vaihtamalla salasanansa. (EDPB, 2022, s. 22; Korpisaari, ym., 2022, s. 394; TSA 2016/679, 33 art. 3 k., 34 art. 2 k.)

Ilmoitus tietoturvaloukkauksesta tulisi kohdistaa suoraan henkilölle itselleen eikä sitä saisi liittää uutiskirjeen tai muun yleisluonteisen tiedottamisen joukkoon. Viestinnän tulisi olla mahdollisimman tehokasta ja tavoittaa tietoturvaloukkauksen kohteena olevat henkilöt. Tästä syystä, rekisterinpitäjän tulee

arvioida mitä viestintäkanavia se käyttää tietoturvaloukkauksesta ilmoittamiseen. Informoinnin selkeyteen ja ymmärrettävyyteen tulee kiinnittää erityistä huomioita ja lisäksi yhteydenotto rekisteröityyn pitäisi tapahtua sillä kielellä, mitä rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn välillä yleensäkin käytetään. (EDPB, 2022, s. 22-23; Korpisaari ym., 2022, s. 396.)

3.5.4 Poikkeukset ilmoitusvelvollisuuteen

Huomioitavaa on, että informointivelvoitetta rekisteröidylle ei ole, jos rekisterinpitäjä on toteuttanut asianmukaiset tekniset ja organisatoriset suojoimenpiteet henkilötietojen tietoturvaloukkauksen kohteena oleviin henkilötietoihin, kuten esimerkiksi salannut ne. Informointivelvoitetta ei ole myöskään silloin, kun rekisterinpitäjä on toteuttanut jatkotoimenpiteitä, joilla varmistetaan, että rekisteröityyn kohdistuva korkea riski ei enää todennäköisesti toteudu tai informointi vaatisi kohtuutonta vaivaa. Jos informointi vaatii kohtuutonta vaivaa tai on mahdotonta, tulee informointi toteuttaa julkisella tiedonannolla tai vastavalla, jolla rekisteröidyt pyritään tavoittamaan mahdollisimman tehokkaasti. (EDPB, 2022, s. 24; TSA 2016/679, 34 art. 3 k.)

Tietosuojavaltuutettu on antanut tarkennettua ohjeistusta tietoturvaloukkauksesta ilmoittamiseen rekisteröidylle. Mikäli rekisterinpitäjä on tehnyt suojoimenpiteitä, jotka ovat poistaneet rekisteröityä koskevan korkea riskin ei informointivelvollisuus kuitenkaan lakkaa. Rekisteröidyn oikeuksiin ja vapauksiin on kohdistunut korkea riski tietoturvaloukkauksen alkamisesta siihen hetkeen, jolloin mahdollisilla suojoimenpiteillä se on voitu poistaa. Näin ollen rekisterinpitäjän tulee informoida rekisteröityä tapauksesta ja kuvata TSA:n 34 artikla 2. kohdan vaatimat tiedot ilmoitukseen. (Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Tietoturvaloukkaukset.) Vaikka rekisterinpitäjä katsoisi, ettei rekisteröidylle aiheudu korkeaa riskiä ja näin ollen jättää ilmoittamatta tapahtumasta, valvontaviranomainen voi vaatia ilmoituksen tekemistä (Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Tietoturvaloukkaukset; TSA 2016/679, 34 art. 4 k.)

4 HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYN LÄPINÄKYVYYS MUUSSA LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ

4.1 Laki yksityisyyden suojasta työelämässä ja läpinäkyvyyden velvoitteet

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä (YksTL 759/2004) sisältää säännökset henkilötietojen käsittelyyn ja työnantajan tiedonantovelvollisuuteen työsuhteen aikana ja ennen sitä. Lain tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia työelämässä (YksTL 759/2004, 1 luku 1 §). Laissa tietosuojasetuksen 12, 13 ja 14 artiklaa täydennetään työnantajan tiedonantovelvoitteella työntekijän luotettavuuden selvittämistä varten hankittavien tietojen osalta sekä mahdollisen kameravalvonnan ja sähköpostien käsittelyn osalta. Työnantaja on velvollinen jo työnhakuilmoituksessa kertomaan luotettavuuden selvittämiseen liittyvät keinot mitä se tulee käyttämään. Näitä voivat olla henkilöluottotietojen tarkistaminen, vaatimus huumausainetestistä koskevan todistuksen toimittamisesta, turvallisuus selvitys tai rikostaustatodistuksen tarkistaminen. Lisäksi jos työnsaannin edellytys on terveystarkastuksen läpäisy, tästä olisi syytä ilmoittaa jo työnhakuvaiheessa, vaikka terveydentilaselvitys pyydetään vain tehtävään valituilta henkilöiltä. (Alapuranen ym., 2020, s. 89; Hyttinen & Korte, 2022, kohta 4. Yksityisyydensuoja työelämässä kuvio 11, kohta 4. 2 Terveystilaa koskevat tiedot; YksTL 759/2004, 2 luku 4 § 2 mom., 3 luku 9 §, 5 luku 17 § 1 mom. 5-6 k., 6 luku 20 § 2 mom.)

Mikäli luotettavuuden selvittämiseen liittyy henkilöluottotietojen hankkiminen, työnantaja on velvollinen kertomaan mistä rekisteristä luottotiedot hankitaan. Lisäksi mikäli työnantaja on hankkinut työntekijästä tietoja muualta kuin henkilöltä itseltään, työnantajan on ilmoitettava työntekijälle saamistaan tiedoista ennen kuin niitä käytetään työntekijää koskevassa päätöksenteossa. Luottotietojen tarkistamisessa tulee huomioida, että niitä voidaan tarkistaa vain tehtävään valituilta henkilöiltä, ei kaikilta työnhakijoilta. Työnantaja voi hankkia henkilöluottotietoja koskien jo työsuhteessa olevaa työntekijää, silloin jos työtehtävät muuttuvat olennaisesti. Työnantajan tulee myös tässä tapauksessa

noudattaa samaa informointivelvoitetta. (Alapuranen ym., 2020, s. 181; Hyttinen & Korte, 2022, kohta 4.4. Luottotiedot; YksTL 759/2004, 2 luku 4 § 2 mom.)

Työnantajan vaatiessa huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämistä, sen on ilmoitettava työnhakijalle hakumenettelyn yhteydessä ennen työsopimuksen tekemistä tai työntekijälle ennen työehtojen muuttamista siitä, että kysymys on työtehtävästä, jossa todistus vaaditaan. Huumausainetestiä koskevan todistuksen toimittamiseen liittyvät tehtävät on määritelty YksTL:n 7 §:ssä ja 8 §:n 2. momentissa. Työnantajalla ei kuitenkaan ole ilmoitusvelvollisuutta asiasta, ellei se aio käyttää työhönottotilanteessa oikeuttaan pyytää todistus nähtäväksi. Tällöin riittää, että työnantaja tiedottaa asiasta riittävän ajoissa ennen todistuksen pyytämistä. (Alapuranen ym., 2020, s. 90-91; Hyttinen & Korte, 2022, kohta 4.3 Huumausainetestaus; YksTL 759/2004, 3 luku 9 §.)

Luotettavuutta selvittävien tietojen lisäksi työnantajalla on informointivelvollisuus, mikäli se käyttää kameravalvontaa tiloissaan. Työnantaja on velvollinen tiedottamaan työntekijöitä kameravalvonnan alkamisesta, onko kyse tallentavasta kameravalvonnasta, miten valvontaa toteutetaan, miten ja milloin mahdollisia tallenteita käytetään, sekä missä kamerat sijaitsevat, mikäli ne kohdistuvat tiettyyn työntekijään tai työpisteeseen perustuen YksTL:n 16 §:n 2 momentin poikkeuksiin. Kameravalvonnasta tulee informoida näkyvästi niissä tiloissa, joissa valvontaa toteutetaan. (Hyttinen & Korte, 2022, kohta 4.6 Kameravalvonta; YksTL 759/2004, 5 luku 17 § 1 mom. 5-6 k.)

Viimeisenä läpinäkyvyyteen liittyvänä lainkohtana työnantajalla on velvollisuus informoida työntekijää, mikäli se joutuu perustellusta syystä avaamaan työnantajalle kuuluvan, mutta työntekijälle osoitetun sähköpostiviestin tapauksissa, joissa työntekijä on estynyt käyttämään sähköpostiaan. Työnantajan tulee laatia selvitys, jossa se kuvaa mikä viesti on avattu, miksi se on avattu, avaamisen ajankohta, avaamisen suorittajat sekä kenelle avatun viestin sisällöstä on annettu tieto. Selvitys tulee allekirjoittaa niiden toimesta, jotka ovat osallistuneet viestin avaamiseen. Työntekijälle tulee toimittaa nämä tiedot ilman aiheetonta viivytystä. Työntekijän sähköpostin käsittely työnantajan toimesta tulee koskea vain poikkeustapauksia ja työnantajan on ensisijaisesti käytettävä muita

keinoja asian selvittämiseen. Viestinnän salaisuus on yksi Suomen perustuslain (PeL 731/1999) mukaisista perusoikeuksista kuuluen jokaisen yksityiselämän suojaan. (Alapuranen ym., 2020, s. 108; Hyttinen & Korte, 2022, kohta 4.7 Sähköpostiviestit; PeL 731/1999, 10 §; YksTL 759/2004, 6 luku 20 § 2 mom.)

Laissa yksityisyydensuojasta työelämässä on viittaukset turvallisuusselvityslakiin (726/2014) ja lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annettuun lakiin (504/2002) (YksTL 759/2004, 2 luku 4 § 1 mom.) Mikäli työnantajan toimiala tai avoinna oleva työtehtävä vaatii turvallisuusselvityksen tekemistä, sen teettämisestä työpaikan saamisen edellytyksenä tulee informoida jo työpaikkailmoituksessa. Vastaavasti mikäli työnantajan avoinna oleva työtehtävä vaatii rikostaustaotteen esittämisen tehtävään valituilta henkilöiltä, asiasta tulee informoida jo työpaikkailmoituksessa. (Alapuranen ym., 2020, s. 227; Hyttinen & Korte, 2022, kohta Turvallisuusselvitykset ja rikostaustan selvittäminen; Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002, 9 §; Turvallisuusselvityslaki 726/2014, 2 luku 4 § 1 mom.)

4.2 Laki sähköisen viestinnän palveluista ja läpinäkyvyys

Laki sähköisen viestinnän palveluista (LSVP 917/2014) sääntelee suoramarkkinointia sekä evästeiden käyttöä ja asettaa vaatimukset näistä tiedottamiseen sekä suostumusten hankintaan. Laki asettaa vaatimuksia suoramarkkinointiin tarvittavalle suostumukselle, suoramarkkinoinnin tunnistamiselle ja siitä kieltäytymiselle. Sähköinen suoramarkkinointi vaatii lähtökohtaisesti suostumuksen. Laissa on kuitenkin suostumuksesta poikkeamisen osalta mainittuna tilanteet, joissa esimerkiksi asiakas on ollut yhteydessä palveluntarjoajaan tietyn palvelun osalta, jolloin palveluntarjoajalla on oikeus ilman erillistä suostumusta markkinoida vastaavia tuotteita asiakkaalle. Vastaanottajan tulee pysyä tunnistamaan viesti suoramarkkinoinniksi helposti ja viestissä tulee olla selkeästi tieto, miten vastaanottaja voi kieltäytyä tällaisesta viestinnästä. Kieltäytyminen tulee olla mahdollisimman helppoa eikä se saisi vaatia esimerkiksi

erillistä kirjautumista palveluun. (LSVP 917/2014, 24 luku 200 § 1 mom., 3 mom., 203 § 1 mom., 2 mom. 2 k.; Voutilainen, 2023, s. 228.)

Yleisesti informointivelvoite suoramarkkinoinnin osalta tulee huomioida jo silloin kun markkinointia tekevä taho saa ensimmäisen kerran henkilön tietoja ja niitä aiotaan käyttää markkinointitarkoituksiin. Informointi tulisi tehdä suostumuksen antamisen yhteydessä. Informoinnin osalta tulee noudattaa TSA:n 13 ja 14 artiklan säännöksiä. Lisäksi suostumuksen pyytämisessä noudatetaan TSA:n 7 artiklan edellytyksiä. (Koivumäki, 2022, s. 211; LSVP 917/2014, 24 luku 200 § 1 mom.; Voutilainen, 2023, s. 226.)

Laissa sähköisen viestinnän palveluista säädetään myös velvollisuudesta informoida mahdollisten seurantateknologioiden kuten evästeiden käytöstä esimerkiksi verkkosivuilla (LSVP 917/2014, 24 luku 205 §). Liikenne- ja viestintäministeriö, Traficom, on lisäksi antanut tarkentavaa ohjeistusta evästeiden käytöstä palveluntarjoajille (2021). Tällaista teknologiaa käytetään usein, jotta palvelu toimii pyydetysti tai halutaan seurata käyttäjän toimintaa, kerätä tietoja käyttäjän mahdollisista mieltymyksistä tai käyttäjän valintojen perusteella sivustoa tai palvelua pyritään kehittämään paremmaksi. (Korpisaari ym., 2022, s. 198; Voutilainen, 2023, s. 233.)

Seurantateknologioiden, kuten evästeiden käyttö tai tallentaminen käyttäjän laitteille vaatii käyttäjän suostumuksen ja sen, että käyttäjälle selkeästi kerrotaan mihin tarkoituksiin tietoja käytetään ja miksi tallentaminen vaaditaan. Suostumuksen pyytämisessä noudatetaan tässäkin tapauksessa TSA:n 7 artiklan edellytyksiä. Palveluntarjoajan on huomioitava, että seurantateknologian mahdollistavien evästeiden tallentaminen tai käyttö sallitaan ainoastaan tuotettavan palvelun vaatimassa laajuudessa, eikä näillä toimilla saa rajoittaa yksityisyyden suojaa enempää kuin on välttämätöntä. (LSVP 917/2014, 24 luku 205 § 1 mom., 3 mom.)

Palveluntarjoajan tulee huomioida, ettei evästeitä tai seurantateknologioita saa kytkeä päälle, ennen kuin käyttäjä on antanut nimenomaisen suostumuksensa asiaan. Tällaisten teknologioiden ja mekanismien käytöstä tulee

informoida selkeästi käyttäjän avatessa verkkosivuston tai palvelun ensimmäistä kertaa. Yleinen tapa pyytää suostumusta on erilaiset erillisikkunat (bannerit) sivustoilla, jotka vaativat käyttäjän toimia ennen kuin ne poistuvat näkyvästä. (Voutilainen, 2023, s. 234-235.)

Informointi bannereissa tai muussa suostumusta pyytävissä menetelmissä tulisi kattaa kuvauksen käytettävistä evästeistä tai seurantatekniikoista ja näiden tyypeistä. Tyypijiakittelussa käytetään esimerkiksi termejä välttämättömät, toiminnalliset, markkinointi ja tilastotarkoitukset. Evästeiden käyttötarkoitus tulee kuvata sekä mitä tietoja se käyttäjältä kerää. Käyttäjää tulee informoida kauanko evästeet ovat voimassa ja jaetaanko tallentuvia tietoja kolmansille osapuolille. Jos kolmannet osapuolet saavat tietoja käyttäjältä, tulee nämä tahot yksilöidä sekä kertoa mitä tietoja välitetään. Edellä lueteltujen lisäksi informointiin voi lisätä linkin tarkempiin evästekuvauksiin tai yksityisyyskäytäntöihin. (Traficom, 2021, s. 11.) Mikäli seurantateknologiat tai evästeet keräävät henkilöistä tunnistetietoja eli henkilötietoja, tulee yllä mainittujen informointivaatimusten lisäksi noudatettavaksi TSA:n 13 artikla (Koivumäki, 2022, s. 178; Traficom, 2021, s. 14).

Palveluntarjoajan on huomioitava, että mikäli sen käyttämiin evästeisiin tai seurantateknologioihin tulee muutoksia, sen on informoitava käyttäjiä asiasta ja pyydettävä suostumus uudelleen. Palveluntarjoajalla on myös evästeiden ja muiden seurantateknologioiden osalta velvollisuus kyetä osoittamaan jälkikäteen suostumuksen olemassaolo. Tällä tarkoitetaan sitä, milloin ja miten sekä mitä tarkoitusta varten suostumus annettiin eli mitä tietoja käyttäjälle kerrottiin ja tarvittavat tunnistetiedot käyttäjän yksilöintiin kuitenkin laajentamatta käsittelyä osoitusvelvollisuuden ulkopuolelle. (Traficom, 2021, s. 11.)

4.3 EU:n tekoälyasetus ja läpinäkyvyyden periaate

EU-lainsäädännöstä EU:n tekoälyasetuksessa on vastaava läpinäkyvyyden periaate kuin tietosuojasetuksessa (Tekoälyasetus 2024/1689, 26 art. 7 k., 26 art. 11 k., 50 art., 86 art; TSA 2016/679, 12 art.) Tekoälyasetus astui

voimaan 1.8.2024. Asetuksen tarkoituksena on edistää tekoälyn luotettavaa käyttöä EU-alueella ja sen on tarkoitus varmistaa, ettei tekoälyjärjestelmät vaaranna ihmisten perusoikeuksia, turvallisuutta tai terveyttä. Asetuksen soveltamista on porrastettu siten, että osa velvoitteista tuli soveltamisen piiriin helmikuussa 2025, osa elokuussa 2025 ja suurinta osaa aletaan soveltamaan elokuussa 2026. Opinnäytetyön aiheen läpinäkyvyyteen liittyvien kohtien (26 art. 7 k., 26 art. 11 k., 50 art., 86 art.) soveltaminen alkaa viimeistään loppuvuodesta 2027. (Tekoälyasetus 2024/1689, johdanto-osan kappale 1, 113 art.; Traficom, n.d., kohta Tietoa EU:n tekoälyasetuksesta.)

Tekoälyasetuksessa tekoälyjärjestelmien vaatimuksia on luokiteltu riskitason mukaan. Luokittelu on tehty kiellettyihin, suuririskisiin, yleiskäyttöisiin sekä riskittömiin tai matalariskisiin tekoälyjärjestelmiin. (Andreasson & Ylipartanen, 2025, kohta 18 Tekoälyratkaisut ja tietosuoja; Keller, 2025, s. 137.) Suuririskisillä tekoälyjärjestelmillä tarkoitetaan muun muassa järjestelmiä, joita käytetään rekrytointiin ja rekrytointipäätöksiin, kohdennettujen työpaikkailmoitusten näyttämiseen, työhakemusten analysointiin ja suodatukseen sekä hakijoiden arviointiin. Suuririskiksi tekoälyjärjestelmiksi luokitellaan myös sellaiset, joiden tarkoituksena on tehdä päätöksiä liittyen työsuhteen ehtoihin, uralla etenemiseen, työsopimuksen päättämiseen, tehtävien jakamiseen yksilöllisen käytöksen tai ominaisuuksien mukaan tai tällaisissa suhteissa olevien henkilöiden suorituksen ja käyttäytymisen seurantaan ja arviointiin. (Tekoälyasetus 2024/1689, Liite III kohta 4.)

Tekoälyasetuksen mukaan työnantajien on tiedotettava henkilöstön edustajia sekä työntekijöitä, mikäli se on ottamassa käyttöön suuririskisen tekoälyjärjestelmän, jota sovelletaan työntekijöihin. Ilmoitusvelvollisuus on jo ennen käyttöönottoa. Vastaavasti, jos suuririskistä tekoälyjärjestelmää sovelletaan muihin kuin työntekijöihin, siitä tulee informoida näitä henkilöitä. (Tekoälyasetus 2024/1689, 26 art. 7 k., 11 k.)

Informointivelvollisuus on erityisesti silloin, jos henkilöön kohdistuu merkittävä päätös, jonka tekemiseen käytetään suuririskistä tekoälyjärjestelmää. Tällöin on kerrottava päätöksen pääkohdat ja miten tekoälyjärjestelmää on käytetty

sen tekemiseen. (Keller, 2025, s. 186; Tekoälyasetus 2024/1689, 86 art. 1 k.; Traficom, n.d., kohta Tietoa EU:n tekoälyasetuksesta, kohta Käyttäjän oikeudet.) Informointivelvoite on käytännössä vastaava kuin tietosuoja-asetuksessa (TSA 2016/679, 13 art. 2 f k.) Poikkeuksena on, että tietosuoja-asetuksessa informoinnin voi tehdä yleisesti tietosuojaselosteessa tai vastaavassa, mutta tekoälyasetuksessa informointivelvoite päätöksenteosta on kohdistettu nimenomaan yksilölle ja siinä tulee ottaa kantaa tiettyä yksilöä koskeviin päätöksenteon perusteisiin. (Keller, 2025, s. 187; Tekoälyasetus 2024/1689, 86 art. 1 k.; TSA 2016/679, 13 art. 2 f k., 14 art. 2 g k.)

Myös tietyille matalan riskin tekoälyjärjestelmille on asetettu läpinäkyvyysvelvoitteita. Tällaisia ovat muun muassa järjestelmät, jotka ovat suoraan vuorovaikutuksessa luonnollisen henkilön kanssa, kuten chatbotit. (Tekoälyasetus 2024/1689, 50 art.; Traficom, n.d., kohta Tietoa EU:n tekoälyasetuksesta, kohta Avoimuusvelvoitteet matalan riskin järjestelmille.) Tällaista järjestelmää käyttäessään, henkilön tulee saada informaatio, että kyse on tekoälyjärjestelmästä. Tiedot tulee antaa selkeällä kielellä ja siten, että käyttäjä erottaa ne muusta tiedottamisesta. Informointi tulee tehdä viimeistään ensimmäisen vuorovaikutuksen tai altistumisen yhteydessä. Tietojen antamisessa tulee huomioida mahdolliset saavutettavuusvaatimukset. (Tekoälyasetus 2024/1689, 50 art. 5 k.)

5 HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYN LÄPINÄKYVYYDESTÄ VIRANOMAISRATKAISUISSA JA OIKEUSKÄYTÄNNÖSSÄ

5.1 Henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyttä valvovat viranomaiset

Tietosuoja-asetuksen mukaisena osalta valvovana viranomaisena Suomessa toimii tietosuojavaltuutettu (Tietosuojalaki 1050/2018, 3 luku 8 §; TSA 2016/679, 51 art. 1 k.) Tietosuojavaltuutetulla on korjaavia toimivaltuuksia, mikäli henkilötietojen käsittelyssä havaitaan puutteita. Tällaisia toimivaltuuksia voivat olla esimerkiksi varoituksen, huomautuksen tai määräyksen antaminen

rekisterinpitäjälle sekä henkilötietojen käsittelyn rajoittaminen tai kieltäminen tai hallinnollisen seuraamusmaksun määrääminen. (Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Tietosuojavaltuutetun toimisto; TSA 2016/679, 58 art. 2 k.) Tietosuojavaltuutetun ratkaisuihin on kyse hallintopäätöksistä, jolloin niihin voi hakea muutosta hallinto-oikeudelta (Tietosuojalaki 1050/2018, 4 luku 25 § 1 mom.)

Tekoölyasetuksen (2024/1689) toimeenpanoa valvovien viranomaisten toimivaltuudet astuivat voimaan 1.1.2026. Niistä säädetään laissa eräiden tekoölyjärjestelmien valvonnasta (1377/2025). Liikenne- ja viestintävirasto Traficom toimii kansallisena yhteyspisteenä ja koordinoi asetuksen toimeenpanoa Suomessa (Laki eräiden tekoölyjärjestelmien valvonnasta 1377/2025, 2 luku 6 § 1 mom.)

Tekoölyasetuksen valvonta on Suomessa hajautettu 15 eri viranomaiselle siten, että ne joko tekevät perusoikeuksien valvontaa, markkinointivalvontaa tai molempia (Traficom, 2026). Markkinavalvontaan osallistuvat viranomaiset vastaavat valvonnasta oman alansa vastuiden mukaisesti. Tietosuojavaltuutettu valvoo tekoölyasetuksen (2024/1689) 5 artiklan mukaisten kiellettyjen tekoölyyn liittyvien käytäntöjen noudattamista. Informointivelvoitteen toteutumista valvoo Traficom silloin kuin kyseessä ei ole suuririskinen tekoölyjärjestelmä. Suuririskisten järjestelmien informointivelvoitteen toteutumista valvoo sen toimialan markkinavalvontaviranomainen. (Laki eräiden tekoölyjärjestelmien valvonnasta 1377/2025, 2 luku 3 §, 4 §, 5 §.)

Laissa eräiden tekoölyjärjestelmien valvonnasta (1377/2025) on valvontaviranomaisten toimivaltuuksien osalta säädetty myös seuraamuksista. Näistä tuntuvimpina ovat velvoitteiden noudattamatta jättämisestä mahdollisesti määrättävät seuraamusmaksut. (Laki eräiden tekoölyjärjestelmien valvonnasta 1377/2025, 4 luku.) Opinnäytetyön kirjoittamisvaiheessa, maaliskuussa 2026, viranomaisratkaisuja ei ole vielä julkaistu, joten niiden käsittely rajataan pois oikeuskäytäntöä ja viranomaisratkaisuja koskevasta kappaleesta.

5.2 Henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyttä koskevat viranomaisratkaisut ja oikeuskäytäntö

Läpinäkyvyyden periaatteen toteutumista on arvioitu useissa viranomaisratkaisuissa, joissa on käsitelty sekä asianmukaisia menettelytapoja että läpinäkyvyyden puutteita. Rekisterinpitäjän informointivelvoitteeseen liittyviä tietosuojavaltuutetun ratkaisuita on julkaistu toistakymmentä. Kyse on ollut erityisesti informointivelvoitteen toteutumisen arvioinnista etukäteen annettavien tietojen osalta sekä esimerkiksi tietoturvaloukkausta koskevasta informoinnista. (Tietosuojavaltuutetun ratkaisut Finlexissä, n.d.).

Opinnäytetyössä käsiteltävät viranomaisratkaisut korostavat rekisteröidylle annettavan informoinnin oikea-aikaisuutta ja ymmärrettävyyttä. Lisäksi annettavien tietojen tarkkuuteen ja saatavuuteen on kiinnitetty huomiota. Nämä ratkaisut osoittavat, että läpinäkyvyysvelvoitteen käytännön toteuttamiseen liittyy tulkinallisia haasteita, jotka voivat johtaa huomautuksiin, korjaaviin toimenpiteisiin tai hallinnollisiin seuraamuksiin. (KHO:2022:131; KHO:2023:81; TSV/4/2018; TSV 3818/161/2020; TSV/301/2022; TSV/220/2023; TSV/12501/2024.)

5.2.1 Tietosuojavaltuutetun läpinäkyvyyttä koskevat ratkaisut

Apulaistietosuojavaltuutetun päätös (TSV/301/2022) koski puhelinmarkkinointiin liittyvää rekisteröidyn informointia henkilötietojen käsittelystä tapauksessa, jossa tietoja ei ole saatu rekisteröidyltä itseltään. Valituksen tehnyt henkilö ei kertomansa mukaan tiennyt, että yritys käsittelee hänen yhteystietojaan eikä henkilöllä ollut asiakassuhdetta rekisterinpitäjään. Rekisterinpitäjä oli selvityksessään todennut, että se informoi rekisteröityjä rekisteriselosteilla sekä vastaamalla rekisteröityjen kysymyksiin. Apulaistietosuojavaltuutettu katsoi päätöksessään, ettei rekisterinpitäjä noudattanut TSA:n 14 artiklan mukaista informointivelvoitettaan markkinoidessaan palveluja henkilölle, jonka yhteystiedot oli saatu muualta. Apulaistietosuojavaltuutettu määräsi rekisterinpitäjän korjaamaan henkilötietojen käsittelytoimet asianmukaisiksi ja antoi tälle TSA:n 58

artiklan 2b- kohdan mukaisen huomautuksen asiasta. (TSV/301/2022, 2025, kohta Apulaistietosuojavaltuutetun päätös.)

Vastaavasti päätöksessään (TSV/220/2023) apulaistietosuojavaltuutettu katsoi, ettei rekisterinpitäjä noudattanut informointivelvoitettaan, kun se jätti kertomatta myyntipuhelun aikana puhelun tallentamisesta. Rekisterinpitäjällä olisi ollut informointivelvoite TSA:n 13 artiklan mukaisesti, sillä puhelutallenteet sisältävät henkilötietoja. Informointi henkilötietojen käsittelystä tulee tehdä ennen kuin käsittely aloitetaan tai viimeistään silloin kun tietojen käsittely aloitetaan (TSA 2016/679, 13 art. 1 k.) Apulaistietosuojavaltuutettu antoi rekisterinpitäjälle TSA:n 58 artiklan 2b- kohdan huomautuksen asiasta, mutta ei määrystä korjaaviin toimenpiteisiin, sillä rekisterinpitäjä oli ne jo toteuttanut. (TSV/220/2023, 2025, kohta Apulaistietosuojavaltuutetun päätös ja perustelut.)

Läpinäkyvyyden periaatteeseen kuuluu myös rekisteröityjen informointi tietoturvaloukkauksissa, joissa tapahtuma todennäköisesti aiheuttaa korkean riskin rekisteröityjen oikeuksille ja vapauksille (TSA 2016/679, 34 art. 1 k.) Tähän liittyen apulaistietosuojavaltuutettu on ratkaisussaan (TSV/12501/2024) määrännyt rekisterinpitäjän informoimaan tietoturvaloukkauksen kohteena olevia rekisteröityjä tapahtumasta. Tietoturvaloukkaus koski lainapalvelun asiakkaita ja näiden lainahakemustiedot olivat olleet avointen linkkien kautta kolmansien osapuolten saatavilla. Kolmannet osapuolet olivat lisäksi teknisten tutkimusten perusteella käsitelleet tietoja. Apulaistietosuojavaltuutetun mukaan rekisteröityjä koskeva tietojoukko on kuvannut yksityiskohtaisesti heidän taloudellista asemaansa sekä rekisteröidyt ovat olleet useamman tiedon valossa täysin tunnistettavissa hakemuksilta. Lisäksi rekisteröityjä on ollut määrällisesti paljon. Edellä mainittujen asioiden johdosta, apulaistietosuojavaltuutettu totesi tapahtuman aiheuttaneen korkean riskin rekisteröityjen oikeuksille ja vapauksille. (TSV/12501/2024, 2024, kohta Apulaistietosuojavaltuutetun päätös ja perustelut.)

5.2.2 Läpinäkyvyyteen liittyvät ratkaisut eri oikeusasteissa

Osa tietosuojavaltuutetun ratkaisuista on edennyt muutoksenhaun kautta eri oikeusasteisiin. Tietosuojavaltuutetun päätöksessä (TSV/4/2018) todettiin, ettei Posti Jakelu Oy noudattanut informointiveloitettaan sähköisen postilaitikon muodostumisesta osana Oma Posti- palveluiden käyttöönottoa. Tapausta alettiin tutkia jo vuonna 2021, ja useiden lisäselvitysten jälkeen Tietosuojavaltuutettu totesi rekisterinpitäjän laiminlyöneen informointiveloitteensa TSA:n 5 artiklan 1 kohdan, 12 artiklan 1 kohdan, 13 artiklan 1c-kohdan ja 25 artiklan 1 kohdan osalta. Tietosuojavaltuutettu määräsi rekisterinpitäjän korjaamaan henkilötietojen käsittelyn vastaamaan lainsäädäntöveloitteita. Lisäksi rekisterinpitäjä sai huomautuksen asiasta. (TSV/4/2018, 2024, kohta Tietosuojavaltuutetun päätös.) Tietosuojavaltuutetun ja apulaistietosuojavaltuutettujen yhdessä muodostama seuraamuskollegio määräsi lisäksi rekisterinpitäjälle 2,4 miljoonan euron hallinnollisen seuraamusmaksun laillisen käsittelyperusteen puuttumisesta. (TSV/4/2018, 2024, kohta Seuraamuskollegion päätös hallinnollisesta seuraamusmaksusta.) Rekisterinpitäjä valitti asiasta Helsingin hallinto-oikeuteen, joka 3.11.2025 kumosi 2,4 miljoonan euron seuraamusmaksun, mutta piti voimassa informointiveloitteen laiminlyöntiin liittyvän huomautuksen (Tuomioistuinlaitos, 3.11.2025).

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa on käsitelty muun muassa tapausta (KHO:2023:81), jossa Postin muuttoilmoituspalvelun yhteydessä kaikkia rekisteröityjä ei informoitu asianmukaisesti yhteystietojen luovutuksista kolmansille osapuolille. Tietosuojavaltuutetun seuraamuskollegio määräsi Postille 100 000 euron seuraamusmaksun tästä laiminlyönnistä (TSV 3818/161/2020). Posti haki muutosta päätökseen ja asiaa käsiteltiin Helsingin hallinto-oikeudessa, joka 2.11.2021 päätöksellään (nro H5413/2021) kumosi tietosuojavaltuutetun seuraamuskollegion määräämän seuraamusmaksun. Tietosuojavaltuutettu valitti asiasta korkeimpaan hallinto-oikeuteen, joka ratkaisussaan puolestaan kumosi hallinto-oikeuden ratkaisun ja saattoi seuraamuskollegion päätöksen 100 000 euron seuraamusmaksusta voimaan. Perusteissa huomioitiin muun muassa, että informoimatta jääneiden rekisteröityjen määrä oli suuri, 161 000 käyttäjää, joka sekä tietosuojavaltuutetun päätöksen, että

korkeimman oikeuden ratkaisun mukaan puolsi seuraamusmaksun määräämistä. (KHO:2023:81, kohta Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu; kohta Perustelut, kohta 53.)

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa on käsitelty myös tapausta (KHO:2022:131), jossa tietoturvaloukkauksen kohteena ollut asianajotoimisto katsoi, ettei sen tarvinnut informoida rekisteröityjä tapahtuneesta. Tietosuoja-valtuutettu määräsi 16.12.2019 antamassaan ratkaisussaan asianajotoimiston informoimaan rekisteröityjä tapauksesta niiltä osin, kun se aiheuttaa korkean riskin henkilön oikeuksille ja vapauksille. Asianajotoimisto haki määräykselle muutosta Helsingin hallinto-oikeudelta, joka osittain jätti tutkimatta ja osittain hylkäsi valituksen (30.12.2020 nro H1736/2020). Hallinto-oikeuden tuomion ollessa valituksenalainen, asianajotoimisto haki vielä korkeimmalta oikeudelta valituslupaa. Korkein oikeus hylkäsi valituksen eikä muuttanut hallinto-oikeuden päätöstä ja näin ollen tietosuojavaltuutetun antama määräys jäi voimaan. Perusteena oli, että informointivelvoite koski niitä rekisteröityjä, joiden tietoihin ulkopuolisella hyökkääjällä oli mahdollisuus päästä ja joista oli saatavilla tunnistetietoja, jotka mahdollistivat muun muassa identiteettivarkauden. Lisäksi asianajotoimiston hallussa saattoi olla salassapidettäviä tietoja, jotka omalta osaltaan lisäävät korkean riskin toteutumista rekisteröidyn oikeuksille ja vapauksille. (KHO:2022:131, kohta valituksen hylkääminen, kohdat: 65-67, 69, 70, 72.)

6 MAHDOLLISTEN LAINSÄÄDÄNTÖMUUTOSTEN VAIKUTUKSET LÄPINÄKYVYYDEN TOTEUTTAMISEEN

6.1 Digitaalisen koontiasetusehdotuksen vaikutukset tietosuoja-asetukseen

Euroopan komissio on marraskuussa 2025 antanut Digitaalialan koontiasetusehdotuksen (2025/0360(COD)), jonka tarkoitus on harmonisoida EU:n data-säännöksiä. Tässä ehdotuksessa käsitellään myös tietosuoja-asetusta (2016/679). Ehdotuksessa tietosuoja-asetuksen henkilötiedon määritelmää

täsmennettäisiin siten, että tiedot katsotaan henkilötiedoiksi vain, jos henkilötiedon vastaanottaja pystyy kohtuudella tunnistamaan henkilön annetuilla tiedoilla. Käytännössä kyseessä on pseudonymisoidujen henkilötietojen käsittelyä koskeva muutos. (Digitaalialan koontiasetusehdotus 2025/0360(COD), 3 art. 1 k.; TSA 2016/679, 4 art. 1 k.) Lisäksi arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä koskeviin poikkeusperusteisiin lisättäisiin tietojen käyttäminen tekoälymallien kehitykseen ja käyttöön tietyin rajoituksin sekä tietojen käyttö esimerkiksi biometriseen tunnistamiseen (Digitaalialan koontiasetusehdotus 2025/0360(COD), 3 art. 3 k.; TSA 2016/679, 9 art. 2 k.) Ehdotuksessa tietopyyntöjen maksuttomuuteen lisättäisiin oikeus pyytää kohtuullinen maksu tietojen toimittamisesta tai hylätä rekisteröidyn pyyntö, mikäli epäillään tietojen väärinkäyttöä (Digitaalialan koontiasetusehdotus 2025/0360(COD), 3 art. 4 k.; TSA 2016/679, 12 art. 5 k.)

Informointikäytäntöihin ehdotetaan tarkennusta muun muassa tietojen toimittamiseen rekisteröidylle tapauksessa, jossa tiedot saadaan henkilöltä itseltään. Tällä hetkellä informointia ei tarvitse tehdä, jos rekisteröity on jo saanut tiedot. Ehdotuksessa asiaa täsmennetään siten, että jos tietoja on kerätty rekisteröidyltä yhteydessä, jossa voidaan kohtuudella olettaa hänen saaneen tiedot, tietoja ei tarvitse toimittaa. Kuitenkin ehdotuksessa tarkennetaan, että mikäli tietoja tullaan luovuttamaan toisille vastaanottajille, tietoja siirretään EU-/ETA-alueen ulkopuolelle, tietojen perusteella tehdään automatisoituja päätöksiä tai tietojen käsittely aiheuttaa korkean riskin rekisteröidylle, informointivaihtoehto on olemassa. (Digitaalialan koontiasetusehdotus 2025/0360(COD), 3 art. 5 k.; TSA 2016/679, 13 art. 4 k.; TSA 2016/679, 13 art.)

Ehdotuksen myötä tietosuoja-asetukseen lisättäisiin uudet 88 a ja 88 b artiklat, jotka asettavat ehtoja henkilötietojen käsittelyyn luonnollisten henkilöiden päätelaitteilla. Käytännössä tämä tarkoittaa evästeitä ja muita seurantateknologioita. Lähtökohtana tällaisessa käsittelyssä on suostumus. Artiklassa on kuitenkin lueteltuna poikkeusperusteita suostumukselle, joissa on mainittu muun muassa tapaukset, joissa rekisteröity nimenomaisesti pyytää tapahtumaa tai tietojen tallentaminen liittyy päätelaitteen turvallisuuden ylläpitoon. Vaatimuksena olisi, että suostumuksen voisi antaa ja peruuttaa sähköisesti sekä

rekisteröidyille olisi annettava tiedot käsittelystä samaan aikaan. (Digitaalialan koontiasetusehdotus 2025/0360(COD), 3 art. 15 k.)

Tietosuoja-asetukseen ehdotetaan myös artiklaa 88 c, joka mahdollistaisi henkilötietojen käyttämisen tekoälymallien kouluttamiseen tai käyttöön oikeutetun edun perusteella. Tähän on kuitenkin ehdotettu rajoituksena kansallisen lainsäädännön rajoitteet, rekisteröityjen oikeudet ja edut. Lisäksi käyttö olisi kielletty, jos rekisteröity on lapsi tai muussa heikommassa asemassa oleva. Henkilötietojen käyttäminen tällaisiin tarkoituksiin vaatisi suojatoimenpiteiden sekä läpinäkyvyysvelvoitteen toteuttamista, jotta rekisteröity voi käyttää ehdotonta vastustamisoikeuttaan. (Digitaalialan koontiasetusehdotus 2025/0360(COD), 3 art. 15 k.)

6.2 Digitaalisen koontiasetusehdotuksen vaikutukset tekoälyasetukseen

Euroopan komissio on antanut myös tekoälyä koskeva digitaalialan koontiasetusehdotuksen (2025/0359(COD)), jolla ehdotetaan muutoksia tekoälyasetukseen (2024/1689). Muutosten tarkoituksena on helpottaa yritysten, julkishallinnon ja kansalaisten toimintaa sekä parantaa vastuullisesti toimivien yritysten kilpailukykyä pienentämällä sääntöjen noudattamisen aiheuttavia kustannuksia. (Digitaalialan koontiasetusehdotus 2025/0360(COD), kohta perustelut, kohta 1. Ehdotuksen tausta.) Tekoälyä koskevassa digitaalialan koontiasetusehdotuksessa (2025/0359(COD)) oleellisin opinnäytetyönaihetta koskeva asia on tekoälyasetuksen soveltamiselle ehdotettu lisääaika. Lisääaika olisi 6 kuukautta komission päätöksen hyväksymisestä tai jos ehdotusta ei ole hyväksytty, viimeistään 2.12.2027. Käytännössä tämä tarkoittaa, että läpinäkyvyyttä koskevat velvollisuudet esimerkiksi tekoälyn käytössä rekrytoinnissa tulisivat voimaan aikaisintaan syksyllä 2026, todennäköisesti myöhemmin. (Tekoälyä koskeva digitaalialan koontiasetusehdotus 2025/0359(COD), 1 art 31 k.)

Euroopan komissio on lisäksi luomassa ohjeistusta tekoälyasetuksen 50 artiklan mukaisten avoimuusvelvoitteiden käytännön soveltamisesta. Ohjeistuksen tarkoituksena auttaa toimijoita velvoitteiden toteuttamisessa. Ohjeistuksella

halutaan näin ollen edistää tekoälyjärjestelmien turvallisuutta, luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä. (Tekoälyä koskeva digitaalialan koontiasetusehdotus 2025/0359(COD), kohta perustelut, kohta 1. Ehdotuksen tausta.)

7 HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYN LÄPINÄKYVYYDEN TO- TEUTUMINEN TOIMEKSIANTAJAYRITYKSESSÄ

7.1 Tutkimusaineiston kuvaus

Tutkimusaineistona opinnäytetyössä käsiteltiin toimeksiantajayrityksen vuokratyöntekijöiden ja työnhakijoiden henkilötietoja koskevia tietosuojaselosteita, verkkosivuilta löytyviä tietosuojakäytäntöjä sekä verkkosivuilta löytyviä evästeasetuksia (Liite 1; Liite 2; Liite 3; Liite 4; Liite 5). Näitä materiaaleja analysoitiin peilaamalla saatavilla olevia tietoja teoriaosuuteen. Dokumenttianalyysissä käytettiin teemoittelua, jonka kategoriat ovat kuvattuna liitteissä 7 ja 8. Teemoittelun avulla tutkittiin, toteutuvatko tietosuoja-asetuksen sekä muun aiheeseen liittyvän lainsäädännön vaatimukset toimeksiantajayrityksen saatavilla olevassa informaatiossa.

Dokumenttianalyysia tukemaan tehtiin neljä teemahaastattelua toimeksiantajayrityksen henkilöstön edustajille, jotka roolinsa puolesta toimivat vuokratyöntekijöiden ja työnhakijoiden henkilötietojen käsittelyn ytimessä. Haastateltaviin viitataan koodeilla H1-H4. H1 kuvaa henkilöstöhallinnon edustajaa, H2 rekrytoinnin edustajaa, H3 teknistä asiantuntijaa ja H4 markkinoinnin asiantuntijaa. Toimeksiantajayrityksen tietosuoja-asioista vastaavaa henkilöä ei aikataulusyistä päästy haastattelemaan tutkimusta varten.

Haastattelussa käytiin läpi lainsäädännön vaatimusten toteutumista ja haastateltavan omia näkemyksiä aiheeseen liittyen. Haastattelukysymykset toimitettiin haastateltaville etukäteen (Liite 6). Haastattelut toteutettiin verkkotapaamisena (2), fyysisenä tapaamisena (1) ja kirjallisena (1). Haastatteluiden kirjalliset yhteenvedot toimitettiin haastateltaville hyväksyttäväksi ennen vastausten

analysointia. Vastaukset analysoitiin käyttämällä samaa teemoittelun kategorisointia kuin dokumenttianalysissä käytettiin (Liite 7; Liite 8).

7.2 Läpinäkyvyyden toteutuminen tietosuoja-asetuksen näkökulmasta

7.2.1 Informoinnin laatu, saatavuus ja saavutettavuus

Vaatus tietojen antamisesta rekisteröidylle silloin, kun tietoja kerätään tai ollaan keräämässä, tietojen helppo saatavuus sekä sähköinen muoto ja löydettävyys yleisesti tunnetulla nimellä, on pyritty huomioimaan toimeksiantajayrityksen informointikäytännöissä (Tietosuojavaaluetun toimisto, n.d., kohta Kerro käsittelystä rekisteröidylle; TSA 2016/679, 12 art. 1 k., 13 art. 1 k.) Vuokratyöntekijöitä ja työnhakijoita informoidaan usealla eri tavalla henkilötietojen käsittelystä. Toimeksiantajayritys toteuttaa informointivelvoitettaan pitämällä verkkosivuillaan ajantasaisia tietosuojakäytäntöjä, joissa on kuvattuna eri kohderyhmien henkilötietojen käsittely ja linkit tarkempia tietoja sisältäviin tietosuojaselosteisiin.

Tietosuojakäytännöt on rakennettu siten, että rekisteröity saisi mahdollisimman paljon ja oleellista tietoa henkilötietojensa käsittelystä jo avatessaan omaa henkilöryhmäänsä koskevan henkilötietojen käsittelyn osion (H1). Tarkemmat tietosuoja-asetuksen mukaiset tiedot saa avaamalla informaatiossa olevan linkin, jolloin tietosuojaseloste avautuu. Linkit itsessään jäävät hieman yhteenvetotekstiin piiloon, haastatteluissa tämä nostettiin yhdeksi kehityskohdeksi (H1). Informoinnin helpon saatavuuden ja löydettävyyden tueksi on suositeltu esimerkiksi tietosuojaselosteiden monitasoisuutta, jolloin rekisteröity pääsee liikkumaan eri osioiden välillä helposti ja saa näin nopeasti tietoa henkilötietojensa käsittelystä (EDPB, 2018, s. 12). Toimeksiantajayrityksen tietosuojakäytännöissä tai tietosuojaselosteissa ei kuitenkaan ole käytetty monitasoisuutta liikkumisen helpottamiseksi.

Verkkosivuilla käydessään käyttäjä saa lisäksi informaatiota henkilötietojensa käsittelystä niin kutsutun evästabannerin kautta, jolla pyydetään käyttäjältä

suostumus erilaisten evästeiden tai seurantateknologioiden käyttöön hänen vieraillessaan verkkosivuilla (H4). Lisäksi työnhakijoita informoidaan henkilötietojen käsittelystä työnhakuvaiheessa ennen hakemuksen jättämistä (H1; H2; H3; H4). Vuokratyöntekijät pääsevät näkemään työsuhteen aikana henkilötietojensa käsittelyä koskevan tietosuojaselosteen HR-järjestelmästä, johon työntekijät saavat pääsyn työsuhteen alussa (H1; H2; H3).

7.2.2 Informoinnin ymmärrettävyys

Informoinnin ymmärrettävyyttä käsiteltiin teoriaosuudessa siten, että viestinnän tulisi olla tehokasta ja ytimekästä, tarpeeksi tiiviissä muodossa ja erillään muusta tiedosta (EDPB, 2018, s. 7; Korpisaari ym., 2022, s. 195; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Kerro käsittelystä rekisteröidylle). Toimeksiantajayritys on pyrkinyt tähän kokoamalla tietosuojakäytännöt yhteen. Myös haastateltavien yhteinen näkemys oli, että tietosuojainformointi yleisellä tasolla on selkeää ja sitä annetaan ajantasaisesti, esimerkiksi työnhakuvaiheessa (H1; H2; H3; H4). Informoinnin ymmärrettävyyden keskiössä on tarpeeksi selkeä ja yksinkertainen kieli, jota muutenkin käytetään informoinnin kohteena olevan kohderyhmän kanssa (EDPB, 2018, s. 7, kohta 9; Korpisaari ym., 2022, s. 196; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Kerro käsittelystä rekisteröidylle). Toimeksiantajayritys on tietosuojakäytännöissään sekä tietosuojaselosteissaan pyrkinyt yhteenvetojen avulla informoimaan rekisteröityjä tarpeeksi ymmärrettävästi (H1; H2; H3; H4; Liite 1; Liite 2; Liite 3; Liite 4).

Ymmärrettävyyttä tukee se, ettei tietosuojainformoinnista ole tullut lainkaan palautetta kohderyhmältä (H1). Haastatteluissa nousi kuitenkin esiin, että vaikka toimeksiantajayritys pyrkii kansankielistämään asiaa ja käyttää yleisesti käytettyä kieltä, asiasisältö saattaa olla kohderyhmälle täysin vieras, eikä paraskaan pyrkimys ymmärrettävyyteen saa jokaista rekisteröityä ymmärtämään informoinnin sisältöä (H3). Evästeinformoinnin osalta nousi puolestaan esiin, informoinnin sisältämä suuri määrä teknistä kuvausta, joka on toisaalta annettava, mutta joka saattaa aiheuttaa sen, ettei rekisteröity kykene ymmärtämään asiasisältöä, ellei evästeknologia ole muuten tuttu (H4)

Informoinnissa ei saisi jättää tulkinnanvaraa sille, miten henkilötietoja käytännössä käsitellään. Termit voidaan, saatetaan tai mahdollisesti, eivät kerro rekisteröidylle mitä tietoja käsitellään tai miten niitä käsitellään. Tarpeeksi tarkka kuvaus, kansankielisyys ja ei liikaa oikeudellista, teknistä tai erikoisalojen sanastoa tukee ymmärrettävyyttä. Informoinnissa tulisi olla selitettynä käsittelyn laajuus ja seuraukset sekä mahdolliset riskit. Lisäksi tulisi huomioida rekisteröidyn odotukset henkilötietojen käsittelyyn, eikä käsittely saisi tulla yllätyksenä rekisteröidylle. (EDPB, 2018, s. 7-8, 9-10, Korpisaari ym., 2022, s. 198; Tietosuojavaltuutetun toimisto, 15.12.2017, k. uutiset.)

Toimeksiantajayrityksen informointi on lähtökohtaisesti viety tarkalle tasolle ja siinä on pyritty kertomaan tarpeeksi tarkasti henkilötietojen käsittelystä. Tietosuojaselosteissa kuitenkin on muutamassa kohdassa käytetty termiä 'voidaan'. Pääasiassa termi löytyy tietojen luovutuksista konserniyhtiöille tai tietojen siirrosta kolmansiin maihin. (Liite 1; Liite 2; Liite 3; Liite 4; Liite 5.) Termin käyttöä selittää esimerkiksi toimeksiantajayrityksen yritys rakenne, jossa vuokratyöntekijän tietoja käsittelevä toimihenkilön työnantajayhtiö on todennäköisesti eri kuin vuokratyöntekijän (H1). Vastaavasti jos henkilötietoja joudutaan käsittelemään teknisen tuen antamisen yhteydessä, käsittelijä saattaa olla eri konserniyhtiöstä (H3). Mahdollista tietojen siirtoa kolmansiin maihin perustellaan sillä, että käytössä on pilvipalveluita, joissa tietojen sijaintipaikaksi on määritelty EU-alue. Kuitenkin pilvipalvelun tarjoaja on amerikkalainen yritys, jolloin on mahdollista, että jotain teknistä tietoa saattaa siirtyä EU-alueen ulkopuolelle. (H1; H3.)

7.2.3 Informoinnin ajantasaisuus

Läpinäkyvyyden periaatteessa informoinnin ajantasaisuus on tärkeää. Annettavien tietojen tulee vastata käsittelyä, joten rekisterinpitäjän tulee säännöllisesti arvioida, onko annettava informaatio ajantasaista. Lisäksi jos käsittelyyn tulee muutoksia, niistä tulee informoida rekisteröityjä siten, että muutos huomataan. (EDPB, 2018, s. 17-18; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta

Kerro käsittelystä rekisteröidylle.) Toimeksiantajayrityksessä ajantasaisuutta korostetaan esimerkiksi tietosuojaselosteista löytyvällä viimeisellä päivitysajankohdalla (Liite 1; Liite 2; Liite 3; Liite 4; Liite 5). Informoinnin ajantasaisuutta arvioidaan säännöllisesti tietosuojatiimin ja liiketoiminnan toimesta ja mahdolliset muutokset tehdään keskitetysti (H1; H2; H3; H4). Mikäli muutos on olennainen, se viestitään kohderyhmälle joko järjestelmän kautta tai sähköpostitse (H1; H2; H3). Muutosviestinnän tarpeellisuuden arvioi toimeksiantajayrityksen tietosuojatiimi (H1; H3).

Rekisteröidyn pyyntöihin vastaaminen kolmenkymmenen päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta on myös osa informoinnin ajantasaisuutta (TSA 2016/679, 12 art. 2-3 k.) Toimeksiantajayrityksessä rekisteröityjen pyynnöt käsitellään keskitetysti tietosuojatiimin toimesta, jonne myös rekisteröidyt ohjataan olemaan yhteydessä pyyntöjen käsittelemiseksi (Liite 1-5; H1; H2; H3; H4). Kaikki informointiin liittyvät toimenpiteet ovat rekisteröidylle maksuttomia (H1; H2; H3; TSA 2016/679, 12 art. 5 k.)

Rekisterinpitäjän osoitusvelvollisuus läpinäkyvyyden periaatteen osalta tarkoittaa sitä, että rekisterinpitäjän tulee tarvittaessa todentaa antaneensa rekisteröidylle tiedot henkilötietojen käsittelystä (EDPB, 2018, s. 19; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Kerro käsittelystä rekisteröidylle; TSA 2016/679, 5 art. 2 k.). Toimeksiantajayrityksessä verkkosivuilla olevien tietosuojakäytäntöjen osalta on saatavilla lokitiedot siitä, milloin informointia on päivitetty (H4). Vuokratyöntekijöiden osalta informoinnin ajankohta ja sisältö saadaan myös lokien kautta selville (H3). Työnhakijoiden osalta informoinnin sisältö ja ajankohta voidaan päätellä tietojen antamisen ajankohdan ja järjestelmässä olevan tietosuojaselosteen muutoslokien kautta (H3). Näin ollen toimeksiantajayritys pystyy ainakin yleisellä tasolla todentamaan antaneensa ajantasaista informaatiota rekisteröidylle.

7.3 Informoinnin toteutuminen tilanteissa, joissa tiedot saadaan rekisteröidyltä itseltään

Kun rekisteröity antaa henkilötietojaan, tulee hänelle tietojen antamisvaiheessa kertoa henkilötietojen käsittelystä. Informointi tulisi toteuttaa edellä mainituin keinoin. Lisäksi rekisteröidylle tulee kertoa, onko henkilötietojen antaminen välttämätöntä pyydetyn tapahtuman suorittamiseksi ja jos tietoja ei anneta, mitä siitä voi seurata. (EDPB, 2018, s. 16; Hanninen ym., 2017, s. 76; Korpisaari ym., 2022, s. 200, 202; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Oikeus saada tietoa henkilötietojensa käsittelystä; TSA 2016/679, 13 art.)

Toimeksiantajayrityksessä informointia toteutetaan siten, että henkilötietojen käsittelystä kerrotaan ensimmäisen kerran työnhakuvaiheessa (H1; H2; H3). Työnhakijan jättäessä työhakemusta, hänen tulee tutustua työnhakijoita koskevaan tietosuojaselosteeseen ja hyväksyä siinä kerrotut henkilötietojen käsittelytoimet ennen kuin hän voi jättää työhakemuksensa (H1; H2; H3; Liite 3). Työhakemuksella on lisäksi määritelty pakollisia tietoja, joita ei voi jättää antamatta, mikäli rekisteröity haluaa hakea työpaikkaa (H2; H3). Toimeksiantajayrityksen toteutuksessa ei suoranaisesti kerrota rekisteröidylle, ettei hän voi hakea työtä antamatta tietoja, mutta se, ettei hakemuksen jättö onnistu ilman tietojen antamista voitane tulkita niin ettei työtä voi hakea, jos tietoja ei anna.

Työnhakijan saadessa työpaikan toimeksiantajayrityksen kautta, työsopimuksen allekirjoitusvaiheessa informoidaan työsuhteen aikaisesta henkilötietojen käsittelystä (H1; H3). Tiedot annetaan HR-järjestelmässä ensimmäisen kirjautumisen yhteydessä (H3). Sopimuksen täytäntöönpanovaiheessa työntekijältä pyydetään erinäisiä tarkentavia tietoja, kuten tilinumero, mahdollisen lähiomaisen tiedot sekä suostumus yhteystietojen luovutukseen asiakasyritykselle (H1; H2; H3). Edellä mainituista tiedoista esimerkiksi tilinumero on pakollinen, jotta palkanmaksu voidaan toteuttaa. Työntekijä ei pääse etenemään sopimusvaiheessa ennen kuin tiedot on annettu. Lähiomaisen tiedot ovat puolestaan vapaaehtoisia ja tästä informoidaan työntekijää. Yhteystietojen luovutuksen osalta työntekijälle kerrotaan mitä tarkoitusta varten suostumus annetaan ja

että siitä on mahdollista kieltäytyä. Työntekijä pystyy itse ylläpitämään tätä työsuhteen aikana. (H1; H2; H3.)

7.3.1 Vuokratyöntekijöille ja työnhakijoille annettavat tiedot

Toimeksiantajayrityksen tietosuojaselosteet kattavat vaatimuksen rekisterinpitäjän yksilöinti- ja yhteystietojen antamisesta. Lisäksi tietosuojaselosteista löytyy yhteystiedot tietosuoja-asioista vastaavalle taholle. (EDPB, 2018, s. 37; Liite 1; Liite 2; Liite 3; Liite 4; Liite 5; TSA 2016/679, 13 art. 1 a-b k.) Tietosuojaselosteissa on myös kuvattu asianmukaisesti henkilötietojen käsittelytarkoitukset (EDPB, 2018, s. 37; TSA 2016/679, 13 art. 1 c k.; Tietosuojavaaltuutetun toimisto, n.d., kohta Kerro käsittelystä rekisteröidylle).

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteiden osalta, jokaisessa tietosuojaselosteessa on oikeusperusteet esitetty (Liite 1; Liite 2; Liite 3; Liite 4; Liite 5; TSA 2016/679, 13 art. 1 c k.) Kuitenkin tilanteissa, joissa niin kutsutun pääkäsittelyperusteen, kuten työsopimuksen täytäntöönpanon, lisäksi sovelletaan toista käsittelyperustetta, ei ole täsmennetty, missä tapauksissa esimerkiksi suostumusta käytetään (Liite 1; Liite 2; Liite 4). Työkykyyn liittyvän tietosuojaselosteen osalta käsittelyperusteena on käytetty sopimuksen täytäntöönpanoa. Työkyvyn seurantaan liittyy kuitenkin erityisten henkilötietoryhmien käsittelyä, jolloin käsittelyperusteena tulisi lisäksi kertoa millä TSA:n 9 artiklan mukaisella poikkeusperusteella näitä tietoja käsitellään. (EDPB, 2018, s. 37; Liite 2; Tietosuojavaaltuutetun toimisto, n.d., kohta Kerro käsittelystä rekisteröidylle; TSA 2016/679, 13 art. 1 c k.)

Oikeutetun edun ollessa henkilötietojen käsittelyperusteena, tulee tästä informoida rekisteröityä (TSA 2016/679, 6 art. 1 f k.) Lisäksi läpinäkyvyyden periaatteen mukaisesti rekisterinpitäjän tulisi kertoa rekisteröidylle mahdollisuudesta saada tietoonsa tasapainotestin tulokset tai vaihtoehtoisesti kertoa niistä esimerkiksi tietosuojaselosteissa. (EDPB, 2018, 38; TSA 2016/679, 13 art. 1 d k.) Toimeksiantajayrityksessä oikeutettua etua on käytetty työnhakijoiden henkilötietojen käsittelyperusteena (Liite 3). Lisäksi asiakaspalvelun

yhteydenottojen osalta sekä toimitilojen valvonnan osalta oikeutettua etua käytetään käsittelyperusteena (Liite 4; Liite 5). Toimeksiantajayritys on työnhakijoiden ja toimitilojen valvonnan osalta tarkentanut tietojen käsittelyä oikeutetun edun perusteella (Liite 3; Liite 5). Asiakaspalvelun yhteydenottojen osalta tarkennusta ei ole tehty (Liite 4). Viittausta tasapainotestin tuloksiin tai mahdollisuutta niiden saamiseen ei ole erityisesti mainittu missään edellä mainituista tietosuojaselosteista. Kuitenkin työnhakijoiden osalta on kerrottu oikeutettua etua käytettävän työpaikkojen tarjoamiseen hakijalle ja hakijan mahdollisuudesta kieltäytyä tällaisesta viestinnästä, jolloin mahdollisuus saada tietoa avoimista työpaikoista on katsottu yhdeksi rekisteröidyn etua ajavaksi asiaksi (H2; Liite 3).

Rekisteröidylle annettaviin tietoihin kuuluu myös henkilötietojen vastaanottajat tai vastaanottajaryhmät. Mikäli rekisteröidylle ei yksilöidä vastaanottajia, tulisi vastaanottajaryhmistä kertoa minkälaisesta vastaanottajasta on kyse, sen toimiala sekä sijainti, huomioiden näiden tietojen oleellisuus rekisteröidylle. (EDPB, 2018, s. 39-40; TSA 2016/679, 4 art. 9 k.; 13 art. 1 e k.) Toimeksiantajayritys on kaikissa tietosuojaselosteissaan luetellut vastaanottajaryhmät sekä maininnut tilanteita missä tietoja luovutetaan eteenpäin. Vastaanottajien sijaintia ei puolestaan ole mainittu tietosuojaselosteissa. (Liite 1; Liite 2; Liite 3; Liite 4; Liite 5.)

Mikäli rekisterinpitäjä siirtää henkilötietoja EU- tai ETA-alueen ulkopuolelle, rekisterinpitäjän tulisi täsmentää, minkä tietosuoja-asetuksen artiklan nojalla siirto ja siihen liittyvät mekanismit sallitaan. Lisäksi rekisterinpitäjän tulisi nimetä maat, joihin tietoja siirretään ja näihin liittyvät suojatoimet. (EDPB, 2018, s. 40; TSA 2016/679, 13 art. 1 f k., 45 art., 46 art. 2 k., 47 art., 49 art.) Toimeksiantajayrityksessä vuokratyöntekijöiden työsuhdetietojen, työnhakijatietojen sekä asiakaspalvelun yhteydenottojen osalta on maininnat, että tietoja voidaan siirtää EU- tai ETA-alueen ulkopuolelle (Liite 1; Liite 3; Liite 4). Vuokratyöntekijöiden työsuhdetietojen osalta on mainittuna esimerkkitapaus, milloin tietoja voi siirtyä kolmansiin maihin (Liite 1). Muissa tietosuojaselosteissa on mainittu mahdollisuus tekniseen käsittelyyn EU- tai ETA-alueen ulkopuolella (Liite 3; Liite 4). Tarkempaa tietoa esimerkiksi käytetyistä suojamekanismeista tai

maista, joihin tietoja voidaan siirtää ei ole annettu (Liite 1; Liite 3; Liite 4). Haastatteluissa tuli kuitenkin ilmi, että kansainväliset siirrot on toteutettu huomioiden TSA:n 45 artiklan ja 46 artiklan vaatimukset (H1; H3).

Henkilötietojen säilytysajan osalta toimeksiantajayritys antaa tarkan säilytysajan työsuhdetiedoille, työkykyyn liittyville tiedoille, työnhakijatiedoille sekä asiakaspalvelun yhteydenotoille (Liite 1; Liite 2; Liite 3; Liite 4). Toimitilojen valvonnan osalta säilytysaikaa ei ole kerrottu eikä kriteerejä ole tarkennettu (Liite 5). Lisäksi vuokratyöntekijöiden muiden työsuhteen kannalta oleellisten tietojen säilytysaikaa ei ole tarkennettu (Liite 1). Mikäli henkilötietojen säilytysaikaa ei pystytä määrittämään, tulisi rekisteröidylle kuitenkin kertoa selkeästi millä kriteereillä säilytysaikaa määritellään (EDPB, 2018, s. 40-41; TSA 2016/679, 13 art. 2 a k.)

Toimeksiantajayritys ei tällä hetkellä käytä vuokratyöntekijöiden tai työnhakijoiden henkilötietoja automaattiseen päätöksentekoon (Liite 1; Liite 2; Liite 3; Liite 4; Liite 5). Mikäli tilanne muuttuu, toimeksiantajayritys tulee informoimaan rekisteröityjä päätöksenteon tai profiloinnin logiikasta ja käsittelyn seurauksista (H1; H2). Lisäksi käsittelyssä tullaan huomioimaan rekisteröidyn oikeus vaatia ihmisen tekemää päätöstä (H1; TSA 2016/679, 13 art. 2 f k., 22 art.)

7.3.2 Informoinnin toteutuminen rekisteröidyn oikeuksien osalta

Toimeksiantajayrityksen informointi, koskien rekisteröidyn oikeuksia, toteutuu samalla tavalla kaikissa vuokratyöntekijöitä ja työnhakijoita koskevissa tietosuojaselosteissa. Rekisteröidylle kerrotaan mihin olla yhteydessä, kun oikeuksia halutaan käyttää sekä TSA:n 15-20 artikloiden mukaisesta oikeudesta tarkastaa rekisterinpitäjän hallussa olevat, häntä koskevat henkilötiedot ("tarkastusoikeus"), oikeudesta pyytää kyseisten tietojen oikaisemista tai poistamista tai käsittelyn rajoittamista sekä oikeutta siirtää tiedot järjestelmästä toiseen. (Liite 1; Liite 2; Liite 3; Liite 4; Liite 5.) Mahdollisista rajoituksista pyyntöjen toteuttamiseen ei ole mainittu. Rajoitus voi olla esimerkiksi henkilötietojen tarkastuspyynnön osalta se, ettei tietoja voida antaa tavalla, joka loukkaa toisen

yksityisyyttä tai muuta oikeutta. (EDPB, 2018, s. 41-42; TSA 2016/679, 15 art. 4 k.)

Toimeksiantajayrityksen käyttäessä oikeutettua etua käsittelyperusteena, tulee rekisteröityä informoida hänen oikeudestaan vastustaa henkilötietojen käsittelyä (EDPB, 2018, s. 41-42; Liite 3; Liite 4; Liite 5; TSA 2016/679, 13 art. 2 b k., 21 art.) Vastustamisoikeus on kuvattuna kaikissa oikeutettua etua käsittelyperusteena käyttävien käsittelytoimien tietosuojaselosteissa. Vastustamisoikeuden toteuttamisen osalta ei ole kuitenkaan tarkennettu mihin toimenpiteisiin vastustamisen jälkeen mahdollisesti ryhdytään. (Liite 3; Liite 4; Liite 5.)

Suostumuksen ollessa henkilötietojen käsittelyperusteena, tulee rekisteröityä informoida, miten mahdollinen suostumus voidaan peruuttaa. Suostumus tulee olla peruutettavissa milloin tahansa ja sen tulee olla yhtä helppoa kuin sen antaminen. (EDPB, 2018, s. 42; TSA 2016/679, 7 art. 3 k., 13 art. 2 c k.) Toimeksiantajayrityksen vuokratyöntekijöiden sekä työnhakijoiden henkilötietojen käsittelyn perusteena on käytetty suostumusta ja suostumuksen peruuttaminen on kuvattuna tietosuojaselosteissa asianmukaisesti (Liite 1; Liite 3). Työkykyyn ja asiakaspalvelun yhteydenottoihin liittyvien henkilötietojen käsittelyperusteena on mainittu suostumus. Sitä mihin suostumusta käytetään ei ole kuitenkaan tarkennettu eikä suostumuksen peruuttamista ole huomioitu tietosuojaselosteissa. (Liite 2; Liite 4.)

Rekisteröidyn oikeus tehdä valitus valvovalle viranomaisille on huomioitu toimeksiantajayrityksen informoinnissa. Oikeuden osalta on tarkennettu, että valitusoikeus koskee tapauksia, joissa rekisteröity katsoo, että hänen tietosuojaansa liittyviä oikeuksia ja vapauksia on loukattu. (Liite 1; Liite 2; Liite 3; Liite 4; Liite 5.) Valituksen osoittamista rekisteröidyn vakituisen kotipaikan tai toimeksiantajayrityksen kotipaikan mukaiselle valvovalle viranomaiselle ei ole kuitenkaan yksilöity (EDPB, 2018, s. 42; TSA 2016/679, 13 art. 2 d k.; 77 art. 1 k.)

7.4 Informoinnin toteutuminen tilanteissa, joissa tietoja ei saada rekisteröidyltä itseltään

Mikäli henkilötietoja ei ole saatu rekisteröidyltä itseltään, rekisterinpitäjän tulee informoida rekisteröityä kolmenkymmenen vuorokauden kuluessa siitä, kun se on saanut rekisteröityä koskevia henkilötietoja tai silloin kun rekisteröityyn ollaan yhteydessä ensimmäisen kerran, kumpi on aiemmin. (TSA 2016/679, 14 art. 3 a-b k.) Informoinnissa tulee kertoa mitä henkilötietoryhmiä rekisterinpitäjä käsittelee. Lisäksi informaation tulee sisältää mistä tiedot on saatu ja onko tiedot saatu yleisesti saatavilla olevista lähteistä. (TSA 2016/679, 14 art. 1 d k., 2 f k.)

Toimeksiantajayrityksen kaikissa tietosuojaselosteissa mainitaan käsiteltävät henkilötietoryhmät sekä tietolähteet. Tietolähteitä on pyritty tarkentamaan mahdollisimman selkeästi, jotta esimerkiksi vuokratyöntekijä ymmärtää, että asiakas, jolla hän työskentelee saattaa antaa palautetta, joka kirjataan työntekijän tietoihin (H1). Riippuen käsittelytoimista, toimeksiantajayritys informoi rekisteröityä lähtökohtaisesti etukäteen tietojen keräämisestä kolmansilta osapuolilta ja nämä tiedot ovat saatavilla työnhakuvaiheessa, työsuhteen alkamisaikana ja työsuhteen aikana (H1; H2; H3).

7.5 Informoinnin toteutuminen tilanteissa, joissa henkilötietoihin kohdistuu tietoturvaloukkaus

Toimeksiantajayrityksellä on prosessi henkilötietojen tietoturvaloukkausten varalle ja prosessin ohjaaminen sekä riskin arviointi on keskitetty (H1; H2; H3). Kun tietoturvaloukkauksen aiheuttamaa riskiä rekisteröidylle arvioidaan, otetaan huomioon tietoturvaloukkauksen tyyppi, tietojen laajuus ja määrä sekä mahdollisen tiedon vastaanottajan identiteetti (H1; H3). Oleellisessa roolissa riskin arvioinnissa on se, mitä tietoturvaloukkauksen kohteena olevilla henkilötiedoilla voidaan saada aikaan. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi arviota, voiko tiedoilla tehdä identiteettivarkauden, aiheuttaa taloudellista harmia tai ovatko tietoturvaloukkauksen kohteena olevat tiedot sellaisia, joilla saadaan

rekisteröidylle esimerkiksi mainehaittaa. Lisäksi tietoturvaloukkauksen johdosta tehdyt suojoimenpiteet vaikuttavat riskin tason arviointiin. (H1; H3.)

Mikäli toimeksiantajayrityksen arvioinnissa riski todetaan korkeaksi, tietoturvaloukkauksen kohteena oleville rekisteröidyille ilmoitetaan tapahtuneesta. Ilmoituksen tekee joko toimeksiantajayrityksen tietosuojatiimi tai liiketoiminnan edustaja tietosuojatiimin ohjeistuksella, riippuen tapahtuman luonteesta. (H1; H2; H3.) Informointi tehdään aina henkilökohtaisesti joko soittamalla ja kirjallisena tai vähintään kirjallisesti. Ilmoitus sisältää tiedot tapahtuman ajankohdasta, tapahtuman tyypistä, tietoturvaloukkauksen kohteena olevista tiedoista ja mahdollisista vaikutuksista rekisteröityyn. Lisäksi rekisteröidylle kerrotaan mitä suojoimenpiteitä on tehty, tehdäänkö jotain lisää, millainen riski on toimenpiteiden jälkeen ja annetaan toimeksiantajayrityksen tietosuojatiimin yhteystiedot mahdollisia lisäkysymyksiä varten. (H1)

Kun toimeksiantajayrityksen tietoturvaloukkausprosessia peilataan teoriaosuudessa esitettyihin lain vaatimuksiin sekä viranomaisohjeisiin, voidaan todeta, että läpinäkyvyyden toteuttaminen on pyritty toteuttamaan oikein. (EDPB, 2022, s. 25-27; Tietosuojavaltuutetun toimisto, n.d., kohta Tietoturvaloukkaukset; TSA 2016/679, johdanto-osan kappale 76, 86, 34 art. 1 k.) Lisäksi toimeksiantajayrityksen prosessi vastaa teoriaosuudessa esitettyjä vaatimuksia ilmoituksen kohdentamisen ja toteuttamistavan osalta. Informointi toteutetaan rekisteröidylle henkilökohtaisesti, mikä tukee viranomaisohjeissa korostettua tavoitetta varmistaa viestinnän henkilökohtaisuus ja tehokkuus (EDPB, 2022, s. 22–23). Ilmoitukset sisältävät keskeiset tiedot tietoturvaloukkauksen luonteesta, sen mahdollisista seurauksista sekä rekisterinpitäjän toteuttamista tai suunnittelemissa suojoimenpiteistä ja yhteystiedot yhteydenottoja varten. Kaikki annettavat tiedot vastaavat sääntelyn edellyttämää informoinnin vähimmäistasoa. (EDPB, 2022, s. 22; TSA 2016/679, 34 art. 2 k.)

7.6 Läpinäkyvyyden toteutuminen muun lainsäädännön näkökulmasta

7.6.1 Yksityisyydensuojasta työelämässä annetun lain mukaisten läpinäkyvyysvelvoitteiden toteutuminen

Toimeksiantajayrityksen rekryointiprosessiin voi tapauskohtaisesti kuulua työnhakijoiden luotettavuuden selvittäminen esimerkiksi huumausainetestitodistuksen toimittamisen tai luottotietojen tarkistamisen muodossa. Huumausainetestitodistuksen osalta asiasta tiedotetaan työpaikkailmoituksessa ja testitodistus vaaditaan vain työhön valituilta henkilöiltä. (H1; H2; H3.) Mikäli jo työsuhteessa olevan henkilön toimenkuva muuttuu oleellisesti ja uusi rooli edellyttää huumausainetestitodistuksen toimittamista, työntekijää informoidaan asiasta ennen uuden toimenkuvan hyväksyntää (H1). Saatujen tietojen valossa toimeksiantajayrityksen informointikäytännöt huumausainetestitodistuksen toimittamisen osalta vastaavat lainsäädännön vaatimuksia (YksTL 759/2004, 3 luku 9 §).

Toimeksiantajayrityksen työnhakijan luottotiedot tarkistetaan vain siinä tapauksessa, että avoinna oleva positio sitä edellyttää. Vaatimus ja perusteet tarkastamisesta tulevat aina toimeksiantajayrityksen asiakkaalta, jonka työnjohdon alle rekryoitava henkilö sijoittuu. (H1; H2.) Mikäli avoinna oleva työtehtävä edellyttää luottotietojen tarkastamista, asiasta ilmoitetaan jo työpaikkailmoituksessa, siitä muistutetaan prosessin edetessä ja luottotietojen tarkastaminen tehdään vain tehtävään valittujen henkilöiden osalta heidän kirjallisella suostumuksellaan. (H1; H2; H3.) Lisäksi mikäli jo työsuhteessa olevan henkilön toimenkuva muuttuu oleellisesti ja uusi rooli edellyttää luottotietojen tarkastamista, työntekijää informoidaan asiasta ennen uuden toimenkuvan hyväksyntää (H1). Toimeksiantajayrityksen prosessi luottotietojen tarkastamisen osalta vastaa pääpiirteittäin lainsäädännön vaatimuksia (Alapuranen ym., 2020, s. 181; Hyttinen & Korte, 2022, kohta 4.4. Luottotiedot; YksTL 759/2004, 2 luku 4 § 2 mom.) Kuitenkin se, toteutuuko velvollisuus kertoa mistä rekisteristä luottotiedot hankintaan jäi haastatteluissa epäselväksi (YksTL 759/2004, 2 luku 4 § 2 mom.)

Toimeksiantajayrityksen vuokratyöntekijät ja työnhakijat saattavat vierailta toimeksiantajayrityksen tiloissa esimerkiksi työhaastattelun takia. Toimeksiantajayrityksellä on kameravalvonta päätoimipisteessään, josta informoidaan näkyvästi tiloissa, joissa kamerat sijaitsevat. (H1; H2.) Lisäksi kameravalvonnasta tiedotetaan yrityksen verkkosivujen tietosuojakäytännöissä ja kameravalvonnasta on erillinen tietosuojaseloste (Liite 5). Informointi kattaa yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) vaatimukset tiedottaen, että käytössä on tallentava kameravalvonta. Lisäksi kameravalvonnan toteutustapa sekä se, missä tilanteissa tallenteita voidaan käyttää ja kameroiden sijainti on kuvattuna. (Hyttinen & Korte, 2022, kohta 4.6 Kameravalvonta; Liite 5; YksTL 759/2004, 5 luku 17 § 1 mom. 5-6 k.)

Edellä mainittujen lisäksi toimeksiantajayritys noudattaa turvallisuusselvityksiä ja rikostaustatöiden esittämistä koskevissa käytännöissään lainsäädännön vaatimuksia. Mikäli tehtävä edellyttää turvallisuusselvityksen tekemistä tai rikostaustatöiden esittämistä, työnhakijoita informoidaan asiasta jo työpaikkailmoituksessa. (H1; H2; H3.) Toimeksiantajayrityksen toimintatapa vastaa siten teoriaosuudessa esitettyä velvollisuutta avoimuuteen ja ennakoivaan informointiin luotettavuuden selvittämisen osalta. (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002, 9 §; Turvallisuusselvityslaki 726/2014, 2 luku 4 § 1 mom.; YksTL 759/2004, 2 luku 4 § 1 mom.)

7.6.2 Sähköisen viestinnän palvelut ja läpinäkyvyyden toteutuminen

Toimeksiantajayrityksellä on verkkosivuillaan käytössä evästeitä ja seuranta-tekniologiaa. Käyttäjän saapuessa verkkosivuille ensimmäistä kertaa häneltä pyydetään suostumus evästeiden käyttöön niin kutsutun evästabannerin kautta. Käyttäjä pääsee valitsemaan mihin evästekategorioihin hän antaa suostumuksensa. Kategoriat on jaoteltu välttämättömiin, toiminnallisiin, tilastollisiin ja markkinointiin. Välttämättömät ovat sellaisia evästeitä, joita vaaditaan esimerkiksi sivuston toimimiseen oikein. Nämä ovat valittuna valmiiksi, eikä käyttäjä pysty kieltäytymään näiden käytöstä. Muilta osin käyttäjä tekee itse valinnat ja antaa suostumuksensa evästeiden käyttöön. Käyttäjä pystyy

milloin tahansa peruuttamaan suostumuksensa muihin kategorioihin, jolloin tietojen kerääminen lakkaa ja mahdolliset kolmannet osapuolet saavat myös tiedon asiasta. (H4.)

Käyttäjä näkee evästabannerista kategorioittain mitä evästeitä on käytössä, jokaisen evästeen kohdalta mistä on kyse, mitä tietoja se kerää, mihin tietoja luovutetaan sekä maat, joihin tietoja luovutetaan (H4). Tietojen säilytysaika ei ole kuitenkaan tarkemmin kerrottu. Säilytysajoista mainitaan, että tiedot poistetaan heti kun, niitä ei tarvita käsittelytarkoituksiin. Evästabannerin toiminnallisuutta tutkiessa ja haastatteluissa ilmi tulleiden seikkojen valossa, suostumuksen peruuttaminen poistaa tiedot niin toimeksiantajayritykseltä kuin tahoilta, joille tiedot on luovutettu. Näin ollen tietojen säilytysaika on yhtä pitkä kuin suostumuksen voimassaolo. (H4.)

Mikäli toimeksiantajayrityksen evästekäytäntöihin tulee muutoksia, eväste-suostumus nollataan ja kaikilta verkkosivuilla kävijöiltä pyydetään suostumus uudelleen. Tällä tavalla käyttäjä saa myös tietoonsa, että jokin tietojen keräämisessä ja evästeiden käytössä on muuttunut. Mikäli toimeksiantajayrityksen tulee todentaa suostumuksen olemassaolo, sillä on käytössä lokit ja versionhallinta, josta tiedot saadaan kerättyä asianmukaisesti. (H4.)

Toimeksiantajayrityksen evästekäytäntöjen ja haastatteluja perusteella myös evästeitä sekä markkinointia koskevat informointikäytännöt ja suostumusten pyytäminen ovat pääosin linjassa teoriaosuudessa esitettyjen informointivelvoitteiden ja suostumuksen osalta (LSVP 917/2014, 24 luku 200 § 1 mom., 205 § 1 mom., 3 mom.; TSA 2016/679, 7 art., 13-14 art.) Toimeksiantajayrityksen evästabanneri sisältää Traficomien ohjeistuksen mukaiset tiedot evästeiden jaottelusta, käyttötarkoituksesta, kerättävistä tiedoista sekä luovutuksista kolmansille osapuolille ja näiden tunnistetiedot. Evästeiden voimassaoloajan ja tietojen säilytysajan osalta olisi kuitenkin tarkennettavaa, sillä käyttäjä ei voi tietää kauanko on tarpeellinen aika käsittelyn tarkoituksiin nähden. Traficomien ohjeistuksen mukaan suostumuksen olemassaolo tulee pystyä todentamaan jälkikäteen, joka edellä esitettyjen tietojen valossa toteutuu toimeksiantajayrityksessä. (Traficom, 2021, s. 11.)

7.6.3 EU:n tekoälyasetuksen läpinäkyvyysvelvoitteiden toteutuminen

Toimeksiantajayrityksessä ei opinnäytetyön tekemisen vaiheessa käytetä tekoälyä vuokratyöntekijöiden tai työnhakijoiden henkilötietojen käsittelyssä. Tekoälyn käyttö tulee kuitenkin lähiaikoina ajankohtaiseksi ja tulee jollakin tapaa vaikuttamaan myös vuokratyöntekijöiden ja työnhakijoiden henkilötietojen käsittelyyn. Käsittelytavat ovat suunnittelussa, eikä tarkempia tietoja voida tässä vaiheessa antaa. (H1; H2.)

Tekoälyn käyttöönoton myötä toimeksiantajayritykseltä edellytetään, että läpinäkyvyys ja informointivelvoitteet toteutuvat myös näissä käsittelytoimissa. Erityisesti rekrytointiin ja työntekijöiden arviointiin liittyvät tekoälyjärjestelmät voidaan luokitella suuririskisiksi, jolloin niiden käyttöönotosta on informoitava etukäteen sekä henkilöstön edustajia että niitä henkilöitä, joiden henkilötietojen käsittelyyn järjestelmiä sovelletaan. (Tekoälyasetus 2024/1689, 26 art. 7 k., 11 k.; Liite III kohta 4.) Lisäksi mikäli tekoäly tulee tekemään esimerkiksi rekrytointipäätöksiä, päätösten yhteydessä tulee työnhakijalle antaa henkilökohtainen selvitys tekoälyn käytöstä ja päätöksenteon pääkohdista (Tekoälyasetus 2024/1689, 86 art. 1 k.)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyys on keskeinen henkilötietojen käsittelyn periaate, jonka toteutumista ohjaavat sekä lainsäädäntö että viranomaisohjeistus (TSA 2016/679, 5 art.) Tämän tutkimuksen tulosten perusteella toimeksiantajayrityksessä henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyden periaatetta toteutetaan pääosin asianmukaisesti ja tietosuojalainsäädännön vaatimukset huomioiden. Informaatio henkilötietojen käsittelystä on lähtökohtaisesti helposti saatavilla ja viestinnän tyyli vastaa kohderyhmän kanssa käytettyä muuta viestintää (TSA 2016/679, johdanto-osan kappale 39; 12 art.)

Opinnäytetyön tavoitteena oli vastata tutkimuskysymykseen siitä, saavatko toimeksiantajayrityksen vuokratyöntekijät ja työnhakijat läpinäkyvästi ja lainmukaisesti ajantasaista tietoa henkilötietojensa käsittelystä. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että informointivelvoitetta on pyritty toteuttamaan järjestelmällisesti sekä dokumentaation että käytännön prosessien tasolla. Tietoa on saatavilla useasta paikasta ja informoinnin ymmärrettävyyttä on pyritty selkeyttämään mahdollisimman paljon.

Tutkimuksessa tunnistettiin kuitenkin informointiin liittyviä kehityskohteita, jotka koskevat erityisesti informoinnin rakennetta ja täsmällisyyttä (Liite 9). Informointi ei kaikilta osin ole monitasoisesti esitettyä ja osa tietosuojaselosteista on sijoitettu siten, että niiden löytäminen voi olla rekisteröidylle vaikeaa. Lisäksi evästeisiin liittyvä informointi sisältää paikoin teknistä kieltä, mikä voi heikentää ymmärrettävyyttä.

Rekisteröidylle annettavien tietojen sisällön osalta kehittämistarpeita havaittiin muun muassa käsittelyperusteiden täsmällisemmässä kuvauksessa. Oikeutetun edun käyttöä käsittelyperusteena olisi perusteltua avata tarkemmin esimerkiksi tasapainotestin keskeisten tulosten tai niiden saatavuuden osalta (EDPB, 2018, 38; TSA 2016/679, 13 art. 1 d k.) Lisäksi henkilötietojen vastaanottajaryhmien sijaintia, EU:n ulkopuolelle tapahtuvien siirtojen suojatoimia sekä siirtojen kohdemaita koskevaa informointia olisi syytä täsmentää (EDPB, 2018, s. 39-40; TSA 2016/679, 4 art. 9 k., 13 art. 1 e k., 13 art. 1 f k., 45 art., 46 art. 2 k., 47 art., 49 art.).

Kehittämistarpeita ilmeni myös osittain tietojen säilytysaikojen tarkentamisessa sekä evästeiden säilytysaikoja koskevan tiedon selkeyttämisessä. Lisäksi kehitettävää oli suostumuksen antamiseen ja peruuttamiseen liittyvässä informoinnissa (EDPB, 2018, s. 40-42; TSA 2016/679, 7 art. 3 k., 13 art. 2 a k., 13 art. 2 c k.) Edellä mainittujen kehityskohteiden huomioiminen ja tietosuojaviestinnän saavutettavuuden vahvistaminen tukisivat läpinäkyvyyden periaatteen toteutumista.

Toimeksiantajayritys voi hyödyntää tutkimuksen tuloksia kokonaan tai osittain. Havaitut kehityskohteet on esitetty taulukossa, joka kuvaa tietosuojaselosteiden sisältöön liittyvien kehitysehdotusten esiintymistä eri liitteissä (Liitteet 1–5). Riveillä esitetään yksittäiset kehitysehdotukset, kun taas sarakkeet osoittavat, mihin liitteeseen kehitysehdotukset viittaavat. Kehitystarve on merkitty raskilla (x). Viimeinen sarake (“Muu”) sisältää tiedon, jos kehitystarve on esimerkiksi tietosuojakäytännöissä tai evästekäytännöissä. (Liite 9.)

Näistä kehittämistarpeista huolimatta tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että toimeksiantajayrityksen vuokratyöntekijät ja työnhakijat saavat pääosin läpinäkyvästi ja lainmukaisesti ajantasaista tietoa henkilötietojensa käsittelystä. Läpinäkyvyyden toteutumista voidaan kuitenkin edelleen vahvistaa helpottamalla tiedon löydettävyyttä, tarkentamalla informoinnin sisältöä sekä kehittämällä viestintää rekisteröidyn näkökulmasta.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön toimeksiantajayrityksen kanssa solmittiin sopimus opinnäytetyön tekemisestä, jossa sitouduttiin pitämään yrityksen nimi ja siihen liittyvät tiedot salassa. Toimeksiantajan tunnistetietoja ei käsitelty julkisessa opinnäytetyössä. Opinnäytetyön tutkimusaineisto kerättiin suoraan toimeksiantajayrityksen edustajilta sekä sen verkkosivuilla saatavilla olevista tiedoista. Teema-haastatteluiden osalta haastattelujen kirjalliset yhteenvedot hyväksyttiin haastateltavilla ennen niiden käsittelyä teemoittelun keinoin. Haastateltavien henkilötiedot anonymisoitiin, jolloin vastaajia ei voida tunnistaa opinnäytetyön sisällöstä.

Tutkimusaineiston käsittelyssä noudatettiin koko opinnäytetyöprosessin ajan aineistohallintasuunnitelmaa. Aineisto hävitettiin suunnitelman mukaisesti loppuarvioinnin ja työn julkaisemisen jälkeen. Työssä käytettyihin lähteisiin tehtiin asianmukaiset viittaukset ja kaikki esitetyt lähteet ovat luetteloituna

lähdeluettelossa. Opinnäytetyön sisältö tuotettiin itsenäisesti ja työ käytettiin plagiointitarkastuksessa ennen julkaisemista. Opinnäytetyö on myös saavutettava, joka omalta osaltaan edistää tiedon yhdenvertaista saatavuutta ja tukee vastuullisen tutkimuksen periaatetta.

Tutkimus tehtiin noudattaen eettisiä tutkimusmenetelmiä ja kunnioittaen toimeksiantajayrityksen ja sen edustajien anonymiteettiä. Haastateltavat pääsivät etukäteen tutustumaan haastattelun sisältöön, heille annettiin kuvaus henkilötietojen käsittelystä tutkimuksen aikana sekä mahdollisuus kieltäytyä haastattelusta ja keskeyttää osallistumisensa missä vaiheessa tahansa. Tutkimuksen luotettavuutta tukee haastatteluhyteenvetojen hyväksyttäminen haastattelulla ennen niiden käyttöä tutkimuksessa sekä aineistojen saaminen toimeksiantajayritykseltä itseltään ja suoraan julkisesti esillä olevan verkkosivuston kautta.

Opinnäytetyössä käytettiin tekoälyä kieliasun viimeistelyyn, kappalejaon selkeytykseen ja mahdollisten kirjoitusvirheiden tunnistamiseen. Tekoälyn käytössä noudatettiin Satakunnan ammattikorkeakoulun (SAMK) ohjeistusta tekoälyn käytöstä ja sen käyttö opinnäytetyössäni on kuvattuna asianmukaisesti johdantoluvussa. Tekoälyä ei käytetty työssä lähteenä eikä sillä tuotettu sisältöä työhön. Tekoälyn tuottamiin ehdotuksiin esimerkiksi kieliasun viimeistelyssä suhtauduin kriittisesti. Hyödynsin ehdotuksia vain osittain pitäen huolen siitä, ettei asian tarkoitus pääse muuttumaan opinnäytetyön viimeistelyvaiheessa.

Opinnäytetyössäni aineiston teemoittelu ja teemahaastattelut osoittautuivat toimiviksi aineistonkäsittelymenetelmiksi, kun tavoitteena oli saada ymmärrys toimeksiantajayrityksen käytännön toimintatavoista. Näiden avulla saatiin selville konkreettisia näkemyksiä henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyden toteutumisesta yrityksen arjessa. Rajoitteena menetelmässä oli, että tutkimus koski vain yhtä organisaatiota ja rajattua määrää haastateltavia, joka voi vaikuttaa tulosten yleistettävyyteen.

Haastateltavien osalta tutkimuksessa saadut vastaukset perustuivat osittain vastaajien omaan kokemukseen ja näkemykseen, mikä saattoi lisätä tulosten tulkinnanvaraisuutta. Lisäksi toimeksiantajayrityksen tietosuoja-asioista vastaavan henkilön vastausten puuttuessa joitakin tietosuojaprosesseihin tai informoinnin tietosisältöön liittyviä olennaisia seikkoja on saattanut jäädä tutkimuksen tuloksista pois. Kuitenkin haastatteluiden rinnalla tehty dokumenttianalyysi ja sen tulokset tukivat haastateltavien vastauksia.

Tutkimuksen toisena rajoitteena voidaan pitää omaa vahvaa tietosuojaosaamista. Tietosuojataustani on saattanut vaikuttaa aineiston tulkintaan, vaikka pyrin analyysissä olemaan johdonmukainen ja kriittinen. Oikeusdogmaattisen tutkimusmenetelmän avulla saatiin selville, että henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyden vaatimukset ovat kaikille toimijoille samat. Tämä tukee rajoitteista huolimatta, työssä esitettyä lopputulosta.

Tutkimusaiheena henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyden toteutuminen käytännössä oli erittäin mielenkiintoinen. Ohjaavan lainsäädäntökehyksen ollessa laaja ja tutkittavan aiheen ollessa universaali, oli tärkeää pyrkiä pitämään fokus tutkimuskysymyksessä. Jouduin useaan otteeseen palaamaan kysymyksen äärelle punnitessani kirjoittamaani. Kokemukseni tietosuojasta on laaja ja olen työskennellyt asian parissa vuosia. Vaikka toisaalta kokemus oli yksi tutkimuksen rajoitteista, osaamisestani oli selkeästi apua sekä teoriaosuuden kirjoittamisessa että empiirisessä tutkimuksessa.

Tällainen pysähtyminen jonkin tietyn asian äärelle on vaikeaa hektisessä työympäristössä, joten se lisätieto, mitä henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyydestä sain tutkimusta tehdessäni, auttoi minua kehittymään ammatillisesti ja on täysin hyödynnettävissä jatkossa omassa työssäni. Lisäksi tehty tutkimus tuottaa käytännönläheistä tietoa henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyden toteuttamisesta työnantajaorganisaatioissa. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää henkilötietojen käsittelyyn liittyvän informaation ja toimintamallien kehittämisessä. Tulokset voivat lisäksi toimia tukena organisaatioille, jotka haluavat kasvattaa tietosuojan maturiteettiaan ja ennaltaehkäistä läpinäkyvyyteen liittyviä riskejä.

Käsittelystä aihepiiristä voisi tehdä jatkotutkimuksen, jossa henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyden toteutumista tutkittaisiin useammassa työnantajaorganisaatiossa ja mahdollisesti eri toimialoilla, jolloin tulosten yleistettävyys ja vertailtavuus paransivat. Ymmärrystä voisi syventää myös rekisteröityjen näkökulmaa tutkimalla. Tällöin empiirisellä tutkimuksella saataisiin myös informoinnin kohteen näkökulma henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyden periaatteen toteutumiseen.

LÄHTEET

Alapuranen, L., Lehtonen, L., Koskinen, S., & Wiberg, M. (2020). Henkilötietojen käsittely työelämässä (3., uudistettu painos.). Edita Publishing Oy.

Andreasson, A., & Ylipartanen, A. (2025). Osaava tietosuojavastaava: Tietosuojatyön haasteet ja ratkaisut (3., uudistettu laitos.). Tietosanoma.

Digitaalialan koontiasetusehdotus 2025/0360(COD). Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus asetusten (EU) 2016/679, (EU) 2018/1724, (EU) 2018/1725, (EU) 2023/2854 ja direktiivien 2002/58/EY, (EU) 2022/2555 ja (EU) 2022/2557 muuttamisesta digitaalisen lainsäädäntökehyksen yksinkertaistamiseksi sekä asetusten (EU) 2018/1807, (EU) 2019/1150, (EU) 2022/868 ja direktiivin (EU) 2019/1024 kumoamisesta (digitaalialan koonti-asetus). Haettu 19.2.2026 osoitteesta: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025PC0837>

EDPB. European Data Protection Board. (2018). Guidelines on Transparency under Regulation 2016/679 – FI version. https://www.edpb.europa.eu/system/files/2023-09/wp260rev01_fi.pdf

EDPB. European Data Protection Board. (2022). Guidelines 9/2022 on personal data breach notification under GDPR – FI version. https://www.edpb.europa.eu/system/files/2024-10/edpb_guidelines_202209_personal_data_breach_notification_v2.0_fi.pdf

Hanninen, M., Laine, E., Rantala, K., Rusi, M., Varhela, M. (2017). Henkilötietojen käsittely: EU-tietosuojasetuksen vaatimukset. Kauppakamari.

Henkilöstöala HELA. Haettu 8.10.2025 osoitteesta <https://henkilostoala.fi/>

Hirvonen, A. (2011). Mitkä metodit?: Opas oikeustieteen metodologiaan. Ari Hirvonen.

Hyttinen, M., & Korte, A. (2022). Työoikeuden perusteet: Oppikirja (2. painos.). BoD - Books on Demand GmbH.

Keinänen A. & Väättänen U. (2016). Empiirinen oikeustutkimus – Mitä ja milloin? Teoksessa Miettinen T. (toim.). Oikeustieteellinen opinnäyte: Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. (s. 246-267). Edita Publishing Oy.

Keller, M. (2025). Datajuriidikka: Paremmat pelisäännöt datataloudelle. Alma Insights.

KHO:2022:131. <https://www.finlex.fi/fi/oikeuskaytanto/korkein-hallinto-oikeus/ennakkopaatokset/2022/131>

KHO:2023:81. <https://www.finlex.fi/fi/oikeuskaytanto/korkein-hallinto-oikeus/ennakkopaatokset/2023/81>

Koivumäki, E. (2022). Markkinointijuridiikka (Uudistettu painos.). Kauppakamari.

Korpisaari, P., Pitkänen, O., & Warma-Lehtinen, E. (2018). Uusi tietosuojalainsäädäntö. Alma Talent.

Korpisaari, P., Pitkänen, O., & Warma-Lehtinen, E. (2022). Tietosuoja (2., uudistettu painos.). Alma Talent.

Laki eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta 1377/2025. <http://data.finlex.fi/eli/sd/2025/1377/ajantasa/2025-12-22/fin>

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002. <http://data.finlex.fi/eli/sd/2002/504/ajantasa/2025-06-27/fin>

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1989. <http://data.finlex.fi/eli/sd/1986/609/ajantasa/2023-01-19/fin>

LSVP 917/2014. Laki sähköisen viestinnän palveluista. <http://data.finlex.fi/eli/sd/2014/917/ajantasa/2025-06-27/fin>

Ojasalo, K., Moilanen, T., & Ritalahti, J. (2015). Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan (3.-4. painos.). Sanoma Pro Oy.

PeL 731/1999. Suomen perustuslaki. <http://data.finlex.fi/eli/sd/1999/731/ajantasa/2018-10-05/fin>

Pitkäranta, A. (2014). Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Työkirja ammattikorkeakouluun. e-Oppi.

Rautiainen, P., Kostianen, A., Kurki, V., Soininen, N., & Määttä, T. (2023). Oikeus ja sen tutkiminen. Vastapaino.

Tekoälyasetus 2024/1689. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2024/1689, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä ja asetusten (EY) N:o 300/2008, (EU) N:o 167/2013, (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 ja (EU) 2019/2144 sekä direktiivien 2014/90/EU, (EU) 2016/797 ja (EU) 2020/1828 muuttamisesta (tekoälysäädös) (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti) <http://data.europa.eu/eli/req/2024/1689/oj>

Tekoälyä koskeva digitaalialan koontiasetusehdotus 2025/0359(COD). EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS asetusten (EU) 2024/1689 ja (EU) 2018/1139 muuttamisesta tekoälyä koskevien yhdenmukaistettujen sääntöjen täytäntöönpanon yksinkertaistamiseksi (tekoälyä koskeva digitaalialan koontiasetus). Haettu 19.2.2026 osoitteesta: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025PC0836>

Tietosuojalaki 1050/2018. <http://data.finlex.fi/eli/sd/2018/1050/ajantasa/2025-06-27/fin>

Tietosuojavaltuutetun ratkaisut Finlexissä. (n.d.). Haettu 18.2.2026 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tietosuojavaltuutettu>

Tietosuojavaltuutetun toimisto (TSV). (n.d.) Haettu 6.4.2026 osoitteesta <https://tietosuoja.fi/>

Traficom. Liikenne- ja viestintävirasto. (2021). Evästeohjeistus palveluntarjoajille. Haettu 16.2.2026 osoitteesta <https://www.traficom.fi/fi/saadokset/evasteohjeistus-palveluntarjoajille>

Traficom. Liikenne- ja viestintävirasto. (7.1.2026). Uudet säännöt vahvistavat luottamusta tekoälyyn Euroopassa. Haettu 19.2.2026 osoitteesta: <https://www.traficom.fi/fi/ajankohtaista/uudet-saannot-vahvistavat-luottamusta-tekoalyyn-euroopassa>

Traficom. Liikenne- ja viestintävirasto. (n.d.) EU:n tekoälyasetus. Haettu 17.2.2026 osoitteesta: <https://traficom.fi/fi/viestinta/datatalous-ja-digipalvelut>

TSA 2016/679. EU:n yleinen tietosuoja-asetus. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus) (ETA:n kan-nalta merkityksellinen teksti). <http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj>

TSV 3818/161/2020. (18.5.2020). Henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyys ja rekisteröidylle toimitettavat tiedot. <https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tietosuojavaltuutettu/2020/581>

TSV/301/2022. (9.6.2025). Informointi henkilötietojen käsittelystä puhelinmarkkinoinnissa. <https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tietosuojavaltuutettu/2025/2476>

TSV/4/2018. (13.11.2024). Henkilötietojen käsittely sopimuksen perusteella sähköistä postilaatikkaa varten ja informointi palvelun aktivoitumisesta. <https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tietosuojavaltuutettu/2024/2363>

TSV/12501/2024. (17.12.2024). Tietoturvaloukkauksesta ilmoittaminen lainanvertailupalvelun asiakkaille. <https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tietosuojavaltuutettu/2024/2384>

TSV/220/2023. (7.5.2025). Informoiminen asiakaspuheluiden tallentamisesta. <https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tietosuojavaltuutettu/2025/2470>

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomioistuinlaitos. (3.11.2025). Helsingin Hallinto-oikeuden tiedote Posti Jakelu Oy:ta koskevasta ratkaisusta. Päätösnumero: 6850/2025. Haettu 18.2.2026 osoitteesta: [https://tuomioistuimet.fi/hallintooikeudet/helsinginhallinto-oikeus/fi/index/tiedotteet/2025/helsinginhallinto-oikeuskumosipostijake-
luoylleomaposti-palveluntietosuojapuutteistamaaratyn24miljoonaneuronseuraamusmaksun.html](https://tuomioistuimet.fi/hallintooikeudet/helsinginhallinto-oikeus/fi/index/tiedotteet/2025/helsinginhallinto-oikeuskumosipostijake-
luoylleomaposti-palveluntietosuojapuutteistamaaratyn24miljoonaneuronseuraamusmaksun.html)

Turvallisuusselvityslaki 726/2014. <http://data.finlex.fi/eli/sd/2014/726/ajantasa/2025-06-13/fin>

Voutilainen, T. (2023). Digitaalisten palvelujen sääntely (2., uudistettu painos.). Alma Talent.

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. <http://data.finlex.fi/eli/sd/2014/1325/ajantasa/2024-12-19/fin>

YksTL 759/2004. Laki yksityisyyden suojasta työelämässä. <http://data.finlex.fi/eli/sd/2004/759/ajantasa/2021-12-30/fin>

LIITE 1: TIETOSUOJASELOSTE: VUOKRATYÖNTEKIJÄT (SAL-
LATTU)

LIITE 2: TIETOSUOJASELOSTE: TYÖKYVYN HALLINTA (SALATTU)

LIITE 3: TIETOSUOJASELOSTE: TYÖNHAKIJAT (SALATTU)

LIITE 4: TIETOSUOJASELOSTE: ASIAKASPALVELU (SALATTU)

LIITE 5: TIETOSUOJASELOSTE: TOIMITILOJEN VALVONTA-
REKISTERI (SALATTU)

LIITE 6: HAASTATTELUKYSYMYKSET

Informoinnin läpinäkyvyys, saatavuus, ymmärrettävyys ja ajantasaisuus

1. Miten henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyys mielestäsi näkyy vuokratyöntekijöiden ja työnhakijoiden osalta?
2. Mitkä asiat ovat mielestäsi tärkeitä, kun vuokratyöntekijöitä ja työnhakijoita informoidaan henkilötietojen käsittelystä?
3. Minkä kanavien kautta kerrotte vuokratyöntekijöille ja työnhakijoille henkilötietojen käsittelystä?
4. Miten varmistatte, että informointiin liittyvät tiedot löytyvät helposti ja ovat vuokratyöntekijöiden ja työnhakijoiden saatavilla?
5. Missä tilanteissa vuokratyöntekijöitä ja työntekijöitä informoidaan henkilötietojen käsittelystä?
6. Onko informointi lähtökohtaisesti maksutonta?
7. Vastaako informoinnissa käytetty kieli ja viestintätyyli sitä tapaa, jota keskimäärin käytätte vuokratyöntekijöiden ja työnhakijoiden kanssa?
8. Koetteko että vuokratyöntekijät ja työnhakijat ymmärtävät miten heidän henkilötietojaan käsitellään? Ymmärtämisellä tarkoitetaan sitä, onko kieliasu tarpeeksi selkeä ja helposti ymmärrettävä.
9. Kuinka usein päivitätte informointimateriaaleja ja kuka päivityksestä vastaa?
10. Miten toimitte tilanteissa, joissa henkilötietojen käsittelyyn tulee muutos?
11. Miten huomioitte tilanteet, joissa vuokratyöntekijä tai työnhakija ei pysty lukemaan tai vastaanottamaan tietoa sähköisesti? (Olettaen, että informointi tapahtuu pääasiassa sähköisesti)

Informoinnissa annettavat tiedot

12. Kuka on rekisterinpitäjä vuokratyöntekijöiden ja työnhakijoiden henkilötietojen käsittelyssä?
13. Mikä tahoo vastaa vuokratyöntekijöiden ja työnhakijoiden henkilötietojen käsittelyyn liittyviin kysymyksiin?
14. Kerrotteko vuokratyöntekijöille ja työnhakijoille henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset, oikeusperusteet ja tahot, joille luovutatte henkilötietoja?
15. Mitä tietoja käsittelette vuokratyöntekijöistä ja työnhakijoista?
16. Käytättekö oikeutettua etua henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena?
17. Jos käytätte oikeutettua etua oikeusperusteena, kerrotteko vuokratyöntekijöille tai työnhakijoille, miten tasapainotesti on toteutettu ja miten oikeutettu etu perustellaan?
18. Miten kerrotte henkilötietojen säilytysajoista?
19. Miten rekisteröidyn oikeuksien toteuttaminen on huomioitu informoinnissa?

20. Missä tapauksissa pyydätte rekisteröidyltä suostumuksen henkilötietojen käsittelyyn?
21. Miten mahdollisen suostumuksen antaminen ja peruuttaminen on järjestetty?
22. Keräättekö henkilötietoja muilta tahoilta kuin vuokratyöntekijöiltä ja työnhakijoilta itseltään?
23. Jos tietoja kerätään muista lähteistä, miten ja milloin kerotte asiasta henkilölle, jonka tietoja on kerätty?
24. Käytättekö automaattista päätöksentekoa, profilointia tai tekoälyä rekrytoinnissa tai vuokratyöntekijöiden tietojen käsittelyssä?
25. Jos kyllä, miten informoitte asiasta?

Alihankkijoiden käyttö

26. Käytättekö henkilötietojen käsittelyyn alihankkijoita/kumppaneita?
27. Jos kyllä, keitä nämä ovat?
28. Jos kyllä, miten alihankkijoiden tietosuojan taso arvioidaan?
29. Jos alihankkija vastuulle kuuluu informoinnin toteuttaminen, miten varmistatte, että kumppanit informoivat rekisteröityjä yhdenmukaisesti yrityksenne käytäntöjen kanssa?

Tietojen siirto kolmansiin maihin

30. Siirrätkö vuokratyöntekijöiden tai hakijoiden tietoja EU-/ETA-alueen ulkopuolelle?
31. Jos kyllä, miten tietosuojan taso arvioidaan näissä siirroissa?

Tietoturvaloukkauksista informointi

32. Mikäli henkilötietojen käsittelyyn kohdistuu tietoturvaloukkaus, miten arvioitte henkilöihin kohdistuvaa riskiä?
33. Kun arvioitte henkilötietojen tietoturvaloukkauksen aiheuttamaa riskiä rekisteröidyille, mitkä asiat vaikuttavat siihen, informoidaanko tietoturvaloukkauksen kohteena olevia henkilöitä tapahtuneesta?
34. Miten informointi käytännössä toteutetaan?

Luotettavuuden arviointi, kameravalvonta sekä evästeet ja muu seurantateknologia

35. Mikäli työnhakijan tai työntekijän luotettavuutta tulee arvioida, miten tiedotatte asiasta? Luotettavuudella tarkoitetaan luottotietojen tarkistamista, huumausainetestitodistuksen toimittamista, rikostaustatodistuksen tarkistamista tai turvallisuusselvitystä.
36. Onko toimitiloissanne, joissa vuokratyöntekijät ja työnhakijat saattavat vieraila kameravalvontaa? Jos on, informoitteko kävijöitä asiasta?
37. Mikäli käytätte evästeitä tai seurantateknologioita palveluissa, joita vuokratyöntekijät tai työnhakijat käyttävät, miten informoitte heitä asiasta?

Vastuut ja käytännöt informoinnissa

38. Kuka vastaa yrityksessänne informoinnin toteuttamisesta?
39. Ovatko informointikäytännöt henkilöstön tiedossa ja koulutetaanko henkilöstöä näihin?
40. Miten varmistatte, että kaikki prosessiin osallistuvat työntekijät noudattavat yhtenäisiä käytäntöjä henkilötietojen käsittelyssä?
41. Onko teillä sisäisiä auditointeja tai tarkastuksia, joilla arvioidaan informoinnin toteutumista?
42. Miten dokumentoitte sen, että informointi on annettu asianmukaisesti? (Koskien rekisterinpitäjän osoitusvelvollisuutta)
43. Mitkä ovat mielestäsi nykyisten informointikäytäntöjen vahvuudet ja heikkoudet?
44. Näettekö joitain kehitystarpeita informointikäytännöissä? Jos kyllä, minkälaisia?

LIITE 7: TIETOSUOJA-ASETUKSEEN LIITTYVÄT TEEMOITTE- LUN KATEGORIAT

Kategoria	Selite
Saatavuus, löydettävyys	Informointi löytyy helposti, on oikea-ai- kaista ja on erotettavissa selkeästi (esim. tietosuoja, privacy)
Ajantasaisuus	Informointiasiakirjoista löytyy päivitysajan- kohta
Selkeys, ymmärrettävyys	Selkeä kielellinen ilmaisu, vastaa kohde- ryhmää, ei käytetä epämääräisiä termejä kuten "saatetaan käyttää", "mahdollisesti tehdään"
Maksuttomuus	Tiedot ovat saatavilla ilman taloudellista si- toumusta
Rekisterinpitäjän tunnistetiedot	Nimi, osoite, y-tunnus; tietosuojavastaa- van/yhteyspisteen tiedot (yleinen sähkö- posti)
Käsittelyn tarkoitukset	Kaikki käsittelyn tarkoitukset kuvattu (rek- rytointi, työsuhde, markkinointi)
Oikeusperusteet	Jokaiselle käsittelytoimelle on annettu TSA (2016/679) 6 artiklan mukainen oi- keusperuste; Lisäksi mahdolliset erityiset henkilötietoryhmät ja näiden käsittely on perusteltu TSA (2016/679) 9 artiklan mu- kaisesti
Oikeutettu etu	Mikäli oikeutetun edun perustetta käyte- tään, se on kuvattu huomioiden viittaukset tasapainotestiin tai sen tuloksiin
Henkilötietoryhmät	Käsiteltävät henkilötietoryhmät on kuvattu
Henkilötietojen vastaanotta- jat/luovutukset	Nimetyt tahot tai riittävän tarkat vastaanot- tajaryhmät (asiakkaat, käsittelijät, konser- niyhtiöt, viranomaiset)

Kategoria	Selite
Siirrot kolmansiin maihin	Jos siirtoja tehdään, maat ja käytetyt siirtomekanismit on kuvattu (TSA 2016/679, 45–49 art.)
Säilytysajat	Säilytysajat on kuvattu selkeästi käsittelytarkoituksen mukaan
Rekisteröidyn oikeudet	Oikeuksien käyttämiseen ja toteuttamiseen liittyvät käytännöt on kuvattu
Rekisteröidyn oikeudet	Tarkastusoikeuden käyttäminen on kuvattu
Rekisteröidyn oikeudet	Oikeus pyytää tietojen oikaisemista kerrottu
Rekisteröidyn oikeudet	Oikeus pyytää tietojen poistoa kuvattu
Rekisteröidyn oikeudet	Oikeus pyytää käsittelyn rajoittamista kerrottu
Rekisteröidyn oikeudet	Tietojen siirto-oikeus järjestelmästä toiseen on kuvattu
Rekisteröidyn oikeudet	Vastustamisoikeus kuvattu
Rekisteröidyn oikeudet	Valitusoikeus viranomaiselle kerrottu sekä ilmoitettu viranomaisen tiedot
Suostumus	Jos suostumusta on käytetty käsittelyperusteena, suostumuksen peruuttamiseen liittyvät toimenpiteet on kuvattu
Automaattinen päätöksenteko/profilointi	Kerrottu käytetäänkö. Kuvattu automaattisen päätöksenteon tai profiloinnin logiikka. Kerrottu vaikutukset sekä oikeudesta vaatia ihmisen tekemä päätös
Informoinnin ajankohta (TSA 2016/679 13 art.)	Informointi annetaan tietojen keräämisen yhteydessä.
Henkilötietojen lähde	Mikäli tiedot on kerätty muualta kuin rekisteröidyltä, tietojen alkuperä ja lähde on kerrottu

Kategoria	Selite
Informoinnin ajankohta (TSA 2016/679 14 art.)	Informointi toteutetaan 30 päivän kuluessa tai silloin kun rekisteröityyn ollaan yhteydessä ensimmäisen kerran (kumpi aiemmin)
Muutokset	Muutoksista informoidaan asianmukaisesti
Tietoturvaloukkauksista informointi	Riskin arviointi
Tietoturvaloukkauksista informointi	Informointiin vaikuttavat asiat
Tietoturvaloukkauksista informointi	Tavat informoida
Informoinnin hallinta ja vastuut	Vastuu informoinnin toteuttamisesta
Informoinnin hallinta ja vastuut	Informointikäytäntöjen tuntemus
Informoinnin hallinta ja vastuut	Henkilöstön koulutus
Informoinnin hallinta ja vastuut	Yhtenäiset toimintatavat henkilötietojen käsittelyssä
Informoinnin hallinta ja vastuut	Sisäiset auditoinnit ja tarkastukset
Informoinnin hallinta ja vastuut	Informoinnin dokumentointi
Informoinnin hallinta ja vastuut	Rekisterinpitäjän osoitusvelvollisuus
Informointikäytäntöjen arviointi	Nykyisten käytäntöjen vahvuudet
Informointikäytäntöjen arviointi	Nykyisten käytäntöjen heikkoudet
Informointikäytäntöjen kehittämisen	Informointikäytäntöjen kehitystarpeet

LIITE 8: MUUHUN LAINSÄÄDÄNTÖÖN LIITTYVÄT TEEMOITTE- LUN KATEGORIAT

Kategoria	Selite
Luotettavuuden selvittämistä koskeva informointi	Kohderyhmälle kerrotaan, mikäli luotettavuutta selvitetään luottotietojen tarkastamisella, huumausainetestitodistuksella, turvallisuus selvityksellä tai rikostaustatodistuksen tarkastamisella
Kameravalvonta	Tallentavasta kameravalvonnasta informoidaan
Suoramarkkinointi	Suoramarkkinointi perustuu suostumukseen
Suoramarkkinointi	Suoramarkkinointia tehdään kieltäytymismahdollisuudella
Evästeet	Suostumus evästeisiin on käytössä
Evästeet	Käyttötarkoitus on kuvattu
Evästeet	Seurantamekanismit/evästeet on tyyppi ja oteltu
Evästeet	Seurantamekanismit/evästeet on kuvattu
Evästeet	Kerättävät tiedot on lueteltu
Evästeet	Voimassaoloaika on ilmoitettu
Evästeet	Tietoja vastaanottavat kolmannet osapuolet on ilmoitettu
Muutokset	Muutoksista informoidaan asianmukaisesti
Tekoäly	Tekoälyn käytöstä informoidaan
Tekoäly	Tekoälyn tekemistä päätöksistä tiedotetaan yksilöä
Tekoäly	Tekoälyn kanssa vuorovaikutuksessa ollessaan yksilöä informoidaan, että kyseessä on tekoäly
Tekoäly	Informointi on selkeää ja ymmärrettävää ja erillään muusta informaatiosta

LIITE 9: LÄPINÄKYVYYDEN TOTEUTUMISEN KEHITYSKOHTEET

Kehitysehdotus	Liite 1	Liite 2	Liite 3	Liite 4	Liite 5	Muu
Tietosuojaselosteiden linkkien korostaminen						Tietosuojakäytännöt
Tietosuojaselosteiden monitasoisuus	x	x	x	x	x	
Ymmärrettävyyden parantaminen						Evästekäytännöt
Käsittelyn täsmennys ('voidaan')	x	x	x	x	x	
Informaatio onko tietojen antaminen pakollista ja mitä antamatta jättämisestä seuraa						Hakemus, työsuhteen alkuun liittyvät tiedot
Oikeusperusteiden tarkennus	x	x		x		
Eriyisten henkilötietoryhmien käsittely		x				
Oikeutetun edun tarkennus ja tasapainostesti			x	x		
Vastaanottajaryhmien tarkennus esim. sijainnin osalta	x	x	x	x	x	
Tietojen siirto EU-alueen ulkopuolelle (suojatoimet, maat, tarkennus milloin siirretään)	x		x	x		
Säilytysaikojen tarkentaminen	x				x	Evästekäytännöt
Rekisteröityjen oikeuksien osalta halutessa poikkeusperusteet	x	x	x	x	x	Tietosuojakäytännöt
Suostumuksen perusteet		x		x		
Suostumuksen peruuttaminen		x		x		
Valitus valvovalle viranomaiselle (tarkennus viranomaisesta)	x	x	x	x	x	
Saavutettavuus	x	x	x	x	x	Tietosuojakäytännöt, evästekäytännöt